

**ZPRÁVA ZA ROK 2018
O STAVU VYŘIZOVÁNÍ STÍŽNOSTÍ
PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE
K MEZINÁRODNÍM ORGÁNŮM
OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV**

PŘEHLED ZPRÁVY

- I. STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA**
- II. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA**
- III. OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN**
- IV. DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE**

PŘÍLOHY

OBSAH

Zastupování státu v řízeních o individuálních a případně kolektivních stížnostech podávaných k mezinárodním orgánům ochrany lidských práv je svěřeno Ministerstvu spravedlnosti. Je tomu tak dílem na základě novelizovaného zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky,¹ dílem na základě usnesení vlády ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv. K provádění této agendy byla zřízena funkce vládního zmocněnce, jehož postavení a činnost se řídí Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva (dále jen ‚Statut‘) schváleným vládou (příloha usnesení vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, ve znění citovaného usnesení vlády ze dne 27. února 2017 č. 155). Plnění úkolů je zajišťováno odborným aparátem kanceláře vládního zmocněnce, která je odborem jmenovaného ministerstva.

Vládní zmocněnci a jeho tým tak zastupují v řízeních o stížnostech podávaných k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen ‚Soud‘) na základě Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen ‚Úmluva‘), o kolektivních stížnostech podávaných k Evropskému výboru pro sociální práva a o individuálních oznámeních podávaných k sedmi dalším tzv. smluvním orgánům OSN² (dále jen ‚mezinárodní orgány‘). Vedle toho uskutečňují další související činnosti, především koordinují výkon rozsudků Soudu a implementaci rozhodnutí ostatních mezinárodních orgánů se zřetelem k provádění mezinárodních závazků plynoucích z příslušných lidskoprávních instrumentů jako celku a zajišťují rovněž další koordinační, osvětovou a expertní činnost.

Široký okruh působnosti vládního zmocněnce a jím vedené kanceláře musí z povahy věci nalézt svůj odraz i v členění zprávy, kterou je vládní zmocněnci povinen dle čl. 4 odst. 1 písm. i) Statutu každoročně prostřednictvím ministra spravedlnosti postoupit vládě. Zpráva jako celek je tudíž členěna do čtyř dílčích zpráv věnovaných jednotlivým agendám. Stěžejní zůstává i nadále první zpráva, která pojednává o stavu vyřizování stížností podaných k Soudu. Druhá zpráva se týká vyřizování kolektivních stížností podaných k Evropskému výboru pro sociální práva. Třetí zpráva se pak soustředí na vyřizování oznámení podaných ke smluvním orgánům OSN. Kde je to namístě, jsou v jednotlivých zprávách i pasáže věnované výkonu rozsudků a implementaci rozhodnutí. Činnost kanceláře vládního zmocněnce, jak bylo naznačeno, se nicméně nevyčerpává jen zastupováním státu v těchto sporných řízeních před mezinárodními orgány ochrany lidských práv, ale zahrnuje také řadu dalších aktivit, jejichž shrnutí tvoří čtvrtou zprávu.

¹ Zákony č. 135/1996 a 517/2002 Sb.

² Konkrétně jde o Výbor pro lidská práva zřízený na základě článku 28 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.), Výbor OSN proti mučení zřízený na základě článku 22 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.), Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace podle článku 14 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (vyhlášena pod č. 95/1974 Sb.), Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen podle Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (vyhlášen pod č. 57/2001 Sb. m. s.), Výbor OSN pro práva dítěte podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte zavádějícího postup předkládání oznámení (vyhlášen pod č. 28/2016 Sb. m. s.) a Výbor OSN pro nucená zmizení podle článku 31 Mezinárodní úmluvy o ochraně všech osob před nuceným zmizením (vyhlášena pod č. 13/2017 Sb. m. s.). Kromě toho v roce 2017 vláda zahájila proces směřující k ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Návrh schválený usnesením vlády ze dne 22. května 2017 č. 391 a později usnesením vlády ze dne 20. listopadu 2018 č. 772 přitom počítá s tím, že zastupováním v řízení podle protokolu bude rovněž pověřen vládní zmocněnci a jeho kancelář.

I.

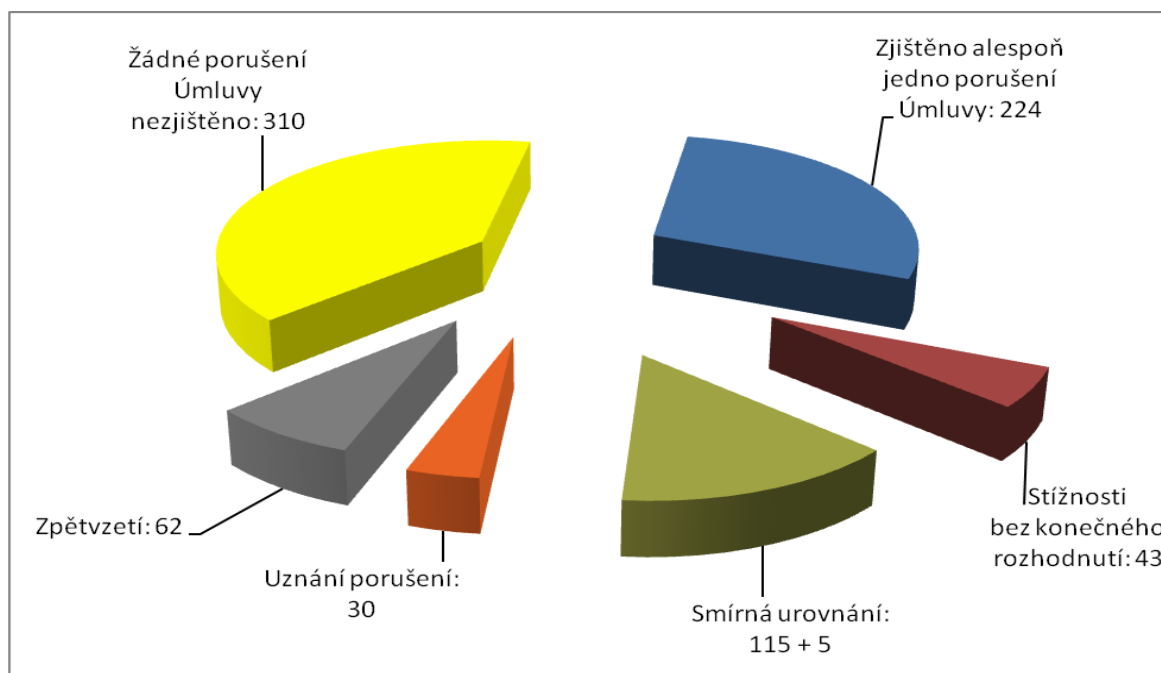
STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

ÚVOD

Česká republika jako nástupkyně České a Slovenské Federativní Republiky je od 18. března 1992 vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech, zkráceně ‚Úmluva‘) a podrobena pravomoci Evropského soudu pro lidská práva (‚Soud‘) projednávat individuální a mezistátní stížnosti na porušení závazků vyplývajících z Úmluvy a těch protokolů ji doplňujících, které naše země ratifikovala.

Ježto však Česká republika jako samostatný stát existuje toliko od 1. ledna 1993, úvodní graf vyjadřuje, jak si Česká republika celkově stojí za dobu, po kterou je samostatně součástí systému Úmluvy, do konce období, za něž je zpráva podávána, tj. v letech 1993 až 2018. Ke grafu je třeba vedle odkazu na metodiku jeho zpracování³ předeslat, že zachycuje pouze zlomek z celkového počtu případů předložených za více než 25 let proti České republice, neboť naprostá většina stížností nebývá žalované vládě oznamována, ale proces projednávání těchto podání v podstatě záhy po doručení Soudu končí jejich odmítnutím samosoudcem, ne-li dokonce administrativním odmítnutím pro nesplnění formálních náležitostí.

**Stav projednání stížností oznámených vládě České republiky od 01/01/1993 do 31/12/2018
(celkem 784 stížností)**

³ Přehled vychází z údajů shromážděných Kanceláří vládního zmocněnce na základě oznámených (‚komunikovaných‘) stížností. K metodice zpracování viz přílohu č. 4 této zprávy.

Právě delší časové období, na rozdíl od pouhého jednoho kalendářního roku, na který se zpráva dále zaměří, umožňuje získat celkový pohled na vývoj této agendy. Během roku 2018 nicméně Soud ve vztahu k České republice:

- ve 14 věcech konstatoval porušení Úmluvy a až na jednu výjimku přiznal peněžité spravedlivé zadostiučinění,
- nevydal žádný rozsudek, v němž by dospěl k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo,
- vydal dvě rozhodnutí, kterými soudcovský výbor prohlásil stížnosti za nepřijatelné,
- schválil jedno smírné urovnání,
- neschválil žádné jednostranné prohlášení vlády (žádné ani nebylo předloženo) a
- neučinil žádné odůvodněné rozhodnutí o zastavení řízení o stížnosti.

Vládě pak bylo oznámeno sedm nových stížností.

Referované případy však tvoří pouze malou výšeč z objemu kauz, jimiž se Soud zabývá. V roce 2018 bylo přiděleno k posouzení celkem 349 stížností.⁴ Soud zasedající jako samosoudce odmítl 333 stížností směřujících proti České republice. Ke konci roku 2018 čekalo na vyřízení rovných 100 stížností, z toho 31 před prvním posouzením, zda budou oznámeny vládě, či nikoli.⁵

Soud v roce 2018 přiznal spravedlivé zadostiučinění v celkové výši necelých 75 tis. € (větší část této částky byla přiznána v případech nezákonné regulace nájemních vztahů), dobrovolně se pak vláda v rámci smírného urovnání zavázala uhradit částku 4 tis. €.

Vedle finančního aspektu agendy stížností je namístě brát zřetel na skutečnost, že z rozsudků, v nichž bylo shledáno porušení Úmluvy, a případně také ze smírných urovnání nebo jednostranných prohlášení vlády vyplývají další povinnosti na poli nápravných opatření.

Tato zpráva je tudíž dále členěna na dvě části. První, nazvaná část nalézací, neboť se týká procesu nalézání práva vyplývajícího z Úmluvy, je věnována přehledu řízení před Soudem, tedy rozhodování Soudu o stížnostech podaných proti České republice, případně dalším událostem a aktivitám spojeným s fungováním Soudu ve vztahu k naší zemi. Druhá část, nazvaná část vykonávací, se pak zabývá problematikou implementace rozsudků (rozhodnutí) Soudu, tedy jejich výkonu, nad níž dohlíží jiný orgán Úmluvy, a sice Výbor ministrů Rady Evropy.

Závěrem je ještě vhodné upřesnit, že tam, kde není uvedeno u názvu stížnosti jméno žalovaného státu, je jím Česká republika. Identifikační údaje stížností nejsou kompletní, nacházejí-li se na jiném místě této zprávy (v příloze č. 1 nebo 2) nebo nejsou relevantní pro období, za které se zpráva podává.

⁴ Je třeba upozornit i na to, že od počátku roku 2014 Soud uplatňuje mnohem přísnější formální požadavky na obsah stížnosti vtělené do novelizovaného znění článku 47 jednacího řádu Soudu, k jejichž splnění slouží nový formulář stížnosti; k další úpravě došlo s účinností od roku ledna 2016. Nezanedbatelný počet stížností je považován za neprojednatelný – nejsou přidělovány k projednání žádné rozhodovací formaci a soudní řízení o nich fakticky není ani zahájeno. Soud nevyzývá stěžovatele k doplnění těchto stížností, ale snaží se urychleně administrativně odmítnout ty, které uvedené požadavky nespĺňují tak, aby stěžovatelé měli případně možnost v původní šestiměsíční lhůtě, pokud ještě běží, podat formálně bezvadnou stížnost znovu. Tato zostřená praxe byla kritizována pro přepjatý formalismus; Soud však poukazuje na to, že připuštěním k vyřízení jen formálně bezvadných stížností se výrazně celý proces urychluje. Jednak odpadá část administrativy spojená s přípravou stížnosti na projednání, jednak je zpracování takových stížností celkově snazší.

⁵ Údaje dle European Court of Human Rights / Cour Européenne des Droits de l'Homme: *Analysis of statistics 2018*, Council of Europe / Conseil de l'Europe, s. 24.

1. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části pojednáme o agendě podáním přehledu:

- věcí, v nichž Soud vynesl formální rozhodnutí, jimiž řízení o stížnosti nebo o některém z jejích aspektů uzavřel,
- jiných relevantních událostí či aktivit v řízení před Soudem.

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

O stížnostech může Soud rozhodnout následujícími způsoby:

- určit porušení Úmluvy nebo jejích protokolů a přiznat spravedlivé zadostiučinění,
- zamítnout nebo odmítnout stížnost,
- zastavit řízení o stížnosti, ať už pro smírné urovnání, jednostranné prohlášení vlády nebo zpětvzetí stížnosti.

Těmto situacím odpovídá i členění této kapitoly.

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

Do tohoto oddílu v návaznosti na výše uvedený graf spadají případy, v nichž bylo Soudem shledáno porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Zjištěno alespoň jedno porušení“) nebo bylo v návaznosti na předchozí odsuzující rozsudek rozhodnuto o spravedlivém zadostiučinění (i tyto případy tedy spadají do kategorie „zjištěno porušení“, ale odsuzující rozsudek byl obvykle vydán dříve než v období, za které se předkládá zpráva).

Ve všech těchto případech je zpravidla nezbytné zaplatit přiznané nebo sjednané zadostiučinění, případně analyzovat, zda není namístě přijmout další opatření k nápravě.

Odsuzující rozsudky vůči České republice vydal Soud v roce 2018 celkem čtyři a týkaly se 14 stížností, a to jak věci samé, tak spravedlivého zadostiučinění. Jejich anotace se nacházejí v příloze č. 1 této zprávy. Nyní následuje jen jejich přehled.

1.1.1.1. Rozsudky ve věci samé

Čtveřice rozsudků, jež se vztahovaly k celkem 14 stížnostem, se týkala:

- práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu **rovnosti zbraní** v občanskoprávním (konkrétně restitučním) řízení, a to ve věci *Colloredo Mansfeldová*,
- práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu **přiměřené délky** série **občansko-právních řízení**, konkrétně většinou řízení proti státu o náhradu škody a navazujících řízení proti státu o náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení hlavních, a to ve věci *Žirovnický*,
- práva na soukromý život podle článku 8 Úmluvy kvůli **nemožnosti popřít otcovství** k dospělému potomkovi ve věci *Novotný*, jakož i
- ochrany majetku podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě v případech **nezákonné regulace nájemného** v letech 2002–2006, a to ve věcech *Kuklík a ostatní*.

1.1.1.2. Rozsudky ke spravedlivému zadostiučinění

Soud v roce 2018 nevydal žádný rozsudek ve věci proti České republice, v němž by řešil odročenou otázku spravedlivého zadostiučinění.

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy, ať už rozsudkem ve věci samé nebo rozhodnutím, jímž se stížnost odmítá jako nepřijatelná (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Žádné porušení Úmluvy nezjištěno‘).

V těchto případech byly tedy stížnosti zamítnuty rozsudkem nebo odmítnuty rozhodnutím, což je pro žalovanou stát příznivé. I tyto věci však mohou mít značný význam, ať již pro potenciální stěžovatele, např. tam, kde se Soud vyslovil k účinnosti prostředku nápravy, který je stěžovatel povinen vyčerpat před podáním stížnosti, nebo pro stát v podobě signálu o možném problému z hlediska práva Úmluvy (i když se Soud nakonec k problému nevypravil, např. pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti nesouvisejících s odůvodněností stížnosti, nebo sice rozhodl o neporušení, avšak s určitými výhradami,⁶ či obecně z právního hlediska v podobě vyjasnění nebo rozvoje judikatury Soudů).

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy

V uplynulém roce Soud nevydal žádný rozsudek, v němž by dospěl k závěru, že Úmluva ani její protokoly porušeny nebyly.

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností

Některé stížnosti byly také po stanovisku vlády prohlášeny za nepřijatelné (tedy odmítnuty pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti stanovených Úmluvou), a to vedle většiny případů, kdy byly stížnosti odmítnuty bez předchozího oznámení stížnosti vládě (k tomu viz zmínka v úvodu této zprávy). Ve věcech, v nichž bylo vyžádáno stanovisko vlády, se stěžovatelé zejména dovolávali těchto ustanovení:

- článků 2 a 3 Úmluvy (právo na život a právo nebýt vystaven nelidskému zacházení) s odvoláním na to, že státní orgány nepřijaly dostatečná a včasná **opatření na ochranu života a zdraví malého dítěte** a současně **nebylo provedeno účinné vyšetřování** událostí, za nichž bylo dítě vystaveno týrání, přičemž stížnost byla odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy (*Polcarová*),
- článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) kvůli **dlouhodobému zajištění akcí pro účely trestního řízení**. Stížnost *INVEST KAPA, a. s.* byla Soudem odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

V roce 2018 Soud nevydal žádné odůvodněné rozhodnutí bez stanoviska vlády.⁷

Podrobnější informace o kategorii věcí, v nichž Soud neshledal porušení Úmluvy a bylo o nich vydáno odůvodněné rozhodnutí, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 2 této zprávy.

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž Soud rozhodl o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu svých případů, a tedy řízení o nich zastavil, a to z následujících možných důvodů:

- stát uzavřel se stěžovatelem smír, takže nepřímo (případně i přímo) uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a dohodl výši zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Smírná urovnání‘), někdy také poté, co Soud vydal odsuzující rozsudek a ponechal otázku spravedlivého zadostiučinění otevřenou,

⁶ Třebaže rozsudky o neporušení nejsou předmětem dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, lze s nadsázkou argumentovat, že podle čl. 46 odst. 1 Úmluvy jsou pro státy, které byly účastníky řízení ve věci, závazné všechny rozsudky, nejenom ty odsuzující, zejména tam, kde Soud naznačuje, že jeho názor na daný problém nemusí být definitivní, jako tomu bylo např. v rozsudku velkého senátu ve věci *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 189).

⁷ Soud využívá článek 27 Úmluvy, který dává samosoudci pravomoc odmítnout stížnost, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání, i tam, kde jsou některé jiné námitky obsažené ve stížnosti oznamovány žalované vládě. Proto se tzv. částečná rozhodnutí o přijatelnosti, známá z minulosti, prakticky vymizela.

- stát se po neúspěšném jednání o smíru uchýlil k jednostrannému prohlášení vlády, jímž uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a stěžovateli nabídl zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Uznání porušení“),
- stěžovatel vzal stížnost zpět (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Zpětvzetí“),
- případně i z jiného důvodu (čl. 37 odst. 1 Úmluvy pamatuje, vedle již zmíněného zpětvzetí, obecně na případy, kdy věc již byla vyřešena nebo kdy pro jakýkoli jiný Soudem zjištěný důvod není dále opodstatněné pokračovat v projednávání stížnosti).

1.1.3.1. Smírně urovnané případy

Soud v roce 2018 schválil jedno smírné urovnání stížnosti, která se týkala **porušení práva na přístup k soudu**, když bylo stěžovatelce při odmítnutí její ústavní stížnosti vytknuto, že nepodala dovolání, ač v její věci podle právní úpravy jednoznačně nebylo přípustné. Stěžovatelce byla na tomto základě uhrazena částka 4 tis. € (*Šedinová*, č. 17662/15, rozhodnutí ze dne 10. července 2018).

Plnění podmínek smírných urovnání rovněž podléhá dohledu Výboru ministrů. Vzhledem k tomu, že v uvedené věci stát převzal toliko závazek k úhradě přiměřeného zadostiučinění, který byl řádně a včas splněn, nebude o tomto případě dále referováno ve druhé části této zprávy.

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády

Jak již bylo zmíněno výše, v roce 2018 nebylo schváleno žádné jednostranné prohlášení vlády ani nebylo takové jednostranné prohlášení ke schválení předloženo.

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

U některých stížností Soud dospívá k závěru, na základě ať už výslovného přání nebo procesní nečinnosti stěžovatele, že tento na projednání své stížnosti nadále netrvá. Taková situace však v roce 2018 nenastala u žádné stížnosti oznámené vládě.

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Další členění této kapitoly je předurčeno samotným nadpisem.

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Soud v roce 2018 oznámil vládě České republiky celkem sedm nových stížností, jejichž přehled je podán dále podle hlavních dotčených ustanovení Úmluvy nebo jejich protokolů:

- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je referenčním ustanovením námitky nerespektování práva na přístup k soudu v důsledku odmítnutí dovolání pro opožděnost ve věci *Bucková* (č. 61953/16), kde původní dovolání nebylo prostřednictvím elektronické pošty soudu doručeno;
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování rodinného života) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) jsou dotčeny ve věcech *Marcoski a Marcoski a Rath proti České republice* (č. 72064/17 a 19453/18) v řízení o úpravě **výkonu rodičovské odpovědnosti a styku matky s nezletilým synem**;
- článek 8 (právo na respektování rodinného života) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) jsou dovolávány ve věci *Jírová a ostatní* (č. 66015/17) ve spojitosti se **zákazem styku mezi bývalými pěstouny a svěřeným dítětem**, později zletilým, jemuž byla prodloužena ústavní výchova do devatenácti let věku;
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování rodinného života) je dotčen ve věci *Hýbková a ostatní* (č. 30879/17), která se týká zákonnosti a přiměřenosti zásahu v podobě **odebrání dětí z péče matky**;

- článek 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života) a článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na pokojné užívání majetku) jsou ve věci *Kuklovi* (č. 67480/16) právním základem námitky nepřijetí rozumných a přiměřených opatření ze strany státu za účelem odstranění nebezpečí v podobě vysokotlakého plynovodu, který se v rozporu s bezpečnostními předpisy nacházel v blízkosti obydlí stěžovatelů;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je dotčen v rovině **zásad kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní** ve věci *Macek* (č. 65496/16), a to v aspektech přípustných či navrhaných důkazů a osobní přítomnosti na jednání v rámci dědického řízení; namítáno je i porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy, tedy zásady **presumpce nevinny** stěžovatele; stížnost se dále dotýká porušení článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) pro **zásah do dobré pověsti** a článku 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku) s klíčovou otázkou, zda dědictví bylo ‚majetkem‘, u něhož mohl mít stěžovatel **legitimní očekávání** jeho nabytí.

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Kromě potřeby reagovat na nově oznámené stížnosti a zpracovat k nim úvodní a doplňující stanovisko vlády byly realizovány další aktivity související jednak se stížnostmi proti České republice, jednak se stížnostmi proti třetím zemím.

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

Jménem vlády byla Soudu předložena taktéž stanoviska k následujícím problematikám nastoleným ve stížnostech oznámených před rokem 2018:

- článek 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), co se týče **zákonosti vydávací vazby na pozadí délky a průběhu azylového řízení** a probíhajícího řízení o vydání stěžovatele k trestnímu stíhání do Ruska, je referenčním ustanovením ve věci *Komissarov* (č. 20611/17);
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces v rovině jeho obecných aspektů) je právním základem námitky **nerespektování práva na přístup k soudu** v důsledku odmítnutí ústavní stížnosti pro nepodání dovolání v záležitosti směnky ve věci *Šedinová* (č. 17662/15; viz též pododdíl 1.1.3.1.); totéž právo na přístup k soudu, tentokrát spolu s právem na odůvodnění soudního rozhodnutí, vystupuje ve věci *AUTO HÉGR, a. s.* (č. 20745/15) týkající se řízení před Ústavním soudem a Nejvyšším soudem; naproti tomu je ve věci *Janáček* (č. 9634/17), jež se také týká řízení před Ústavním soudem, zpochybňováno **naplnění zásady kontradiktornosti řízení** v důsledku nepostoupení vyjádření dotčených orgánů ke stěžovatelově ústavní stížnosti;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý trestní proces v rovině jeho obecných aspektů) je dotčen v rovině **zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní**, ale i v obecnější rovině **spravedlivosti projednání trestní věci a hodnocení důkazů**, které není svévolné nebo hrubě zkreslující, a to ve věci *Konečný* (č. 25775/15); stejné ustanovení je v souvislosti s trestním řízením proti stěžovateli dovoláváno i ve věci *Khalifa* (č. 31767/13), a to zejména s ohledem na **posuzování otázek přípustnosti důkazů, pořizování znaleckých posudků a nestrannosti ustanoveného znalce**;
- článek 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy (právo na spravedlivý trestní proces v aspektu **práva na výslech svědků obžaloby**) vystupuje do popředí ve věci *Podlipní* (č. 9128/13);
- článek 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku) představuje středobod stížnosti na faktické převzetí vlastnického práva k pozemkům státem v důsledku **neuplatnění restitučního nároku stěžovatelem**, které nastalo ve věci *Dohnal* (č. 54168/15).

1.2.2.2. Realizace předběžných opatření

V roce 2018 Soud nevydal vůči České republice žádné předběžné opatření.

1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem

V roce 2018 se nekonalo před Soudem žádné veřejné jednání v české věci.

1.2.2.4. Aktivita související se stížnostmi proti třetím zemím

Vláda úspěšně požádala o možnost vstoupit do řízení jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy ve dvou věcech, které byly postoupeny (v prvním případě) a předány (ve druhém případě)⁸ velkému senátu:

- věc *Strand Lobben a ostatní proti Norsku* (č. 37283/13) se týká zbavení rodičovské odpovědnosti matky a svolení k osvojení dítěte, přičemž senát páté sekce Soudu v rozsudku ze dne 30. listopadu 2017 dospěl k závěru o neporušení článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na soukromý a rodinný život. Tento druh stížností proti Norsku je sledován s ohledem na českou rodinu stěžovatelky E. M., jejíž poslední stížnost (č. 53471/17) Soud dosud neprojednal;
- stížnost *M. N. a ostatní proti Belgii* (č. 3599/18) byla k Soudu podána rodinou, která žádala konzultovat žalovaného státu v Libanonu o vízum na ochranu před zacházením, jemuž by mohla být vystavena v Sýrii. Věc vyvolává především otázku, zda se stěžovatelé nacházeli v belgické jurisdikci (článek 1 Úmluvy), a teprve následně zda měla Belgie pozitivní povinnost stěžovatele ochránit před namítaným rizikem mučení, nelidského a ponižujícího zacházení.

Byla naopak odmítnuta možnost vstoupit do řízení podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy (tedy ve prospěch vlastního občana) ve věci *Sadocha proti Ukrajině* (č. 77508/11), v níž stěžovatel na poli článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (ochrana majetku) poukazuje na nezákonnost a nepřiměřenost zásahu spočívajícího v zabavení finanční hotovosti převážené přes státní hranici v části, která přesahovala povolený limit, a dovolává se též svého práva na spravedlivý proces (článek 6 Úmluvy), jež mělo být porušeno v navazujícím řízení o správním deliktu.

1.3. DŘÍVE OZNÁMENÉ A DOSUD NEROZHODNUTÉ STÍŽNOSTI

Soud dříve vládě oznámil a dosud nerozhodl o stížnostech (s výjimkou těch, které byly zmíněny v pododdílu 1.2.2.1.), které poukazují na následující problematiky:

- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) jak v hmotněprávní, tak v procesní složce je klíčovým ustanovením ve věcech *Sládková* (č. 15741/15) a *B. Ú.* (č. 9264/15), v nichž stěžovatelé namítají **špatné zacházení ze strany policie a následné nedostatečné vyšetřování** sporných incidentů; ve druhém z těchto případů směřují námitky stěžovatele i proti zacházení, jehož se mu dostalo během pobytu v **zařízení pro zajištění cizinců**. Tyto stížnosti byly oznámeny v roce 2015;
- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a 8 Úmluvy (v aspektu práva na respektování soukromého života), jakož i článek 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají hlavní roli ve věci *Maslák* (č. 58169/13; oznámena v roce 2014), která se týká postupu příslušných orgánů při **odběru biologického materiálu** z těla stěžovatele;
- článek 5 odst. 3 Úmluvy (právo být souzen v přiměřené lhůtě) byl dovoláván ve věci *Nuota* (č. 40764/14; oznámena v roce 2016), v níž byl stěžovatel po dobu probíhajícího trestního řízení **umístěn do vazby**, která měla být rozhodnutími vnitrostátních soudů bez řádného odůvodnění opakovaně prodlužována až **na dva roky a téměř deset měsíců**, což dle stěžovatele vyvolávalo pochybnosti o tom, zda příslušné orgány postupovaly v daném trestním řízení v souladu s požadkem zvláštní péče;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) pod zorným úhlem práva na **přístup k soudu** a na **odůvodněné rozhodnutí** a článek 2 Protokolu č. 7 (právo na **odvolání v trestních věcech**) v rámci rozhodování o kárném provinění exekutora jsou dovolávány ve stížnosti *Grosam* (č. 19750/13; oznámena v roce 2013);

⁸ Věc může být postoupena velkému senátu podle článku 44 Úmluvy po rozsudku senátu sekce. Může mu být také předána senátem, který se vzdá pravomoci ve prospěch velkého senátu, předtím, než vynese ve věci rozsudek (článek 30 Úmluvy).

- článek 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k soudu se dále objevuje ve věcech *READY REALITY s. r. o.* (č. 49443/12) a *Žirovnický* (č. 69665/12), týkajících se **soudních poplatků**, a ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) rovněž ve věci *Fischer* (č. 24314/13), která vyvolává otázku **možné obrany proti usnesení valné hromady akciové společnosti** o zvýšení základního kapitálu, které vedlo k podstatnému snížení velikosti stěžovatelova podílu ve společnosti; tyto stížnosti byly oznámeny v roce 2015;
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je v kontextu **trestního řízení** dovoláván ve věci *Tempel* (č. 44151/12), a to v aspektech zaručených v čl. 6 odst. 1, jimiž jsou právo na **soud zřízený zákonem**, právo na **spravedlivé projednání věci** a právo na projednání věci v **přiměřené lhůtě**, a v aspektu **presumpce nevinny** zaručeném v čl. 6 odst. 2; dále také ve věci *Sládek* (č. 32671/13), kde se vedle práva na spravedlivé projednání věci podle čl. 6 odst. 1 jedná především o právo **vyslechnout nebo nechat vyslechnout svědky obžaloby** podle čl. 6 odst. 3 písm. d), které byly oznámeny v roce 2015; posledně zmíněný aspekt, tedy poukaz na čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy (právo na spravedlivý trestní proces v aspektu **práva na výslech svědků obžaloby**), vystupuje do popředí ve věcech *Schäfer a Todorovič* (č. 43861/13 a 43883/13), *Barsegian* (č. 6261/16), *Lázók* (č. 43676/15), *Málek a Černín* (č. 32193/16 a 32637/16) a *Podlipní* (č. 9128/13), které byly oznámeny v roce 2017;
- článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) je dovoláván ve věci *Maděrová* (č. 32812/13; oznámena v roce 2015), která se týká promlčitelnosti nároku na **náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci** provedenou v roce 1983;
- článek 8 v aspektu práva na respektování rodinného života je namítán ve věci *Novák* (č. 44684/14; oznámena v roce 2015), která se týká mezinárodního únosů dětí do Spojených států amerických, přičemž stěžovatel (otec) nezhájil návratové řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí; případ se týká zejména řízení o **udělení souhlasu soudem s vycestováním dětí a následným přemístěním bydlíšť do Spojených států amerických a s tím spojené otázky participačních práv dětí, jež nebyly přímo vyslechnuty soudem**;
- článek 8, případně ve spojení s článkem 9 (právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání) či s článkem 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání), vystupuje ve vztahu k požadavku **povinného očkování dětí**, jehož nedodržení vedlo k uložení pokuty za přestupek zákonnému zástupci dítěte, a to ve věci *Vavříčka* (č. 47621/13), nebo k nepřijetí dítěte do mateřské školy, konkrétně ve věcech *Novotná* (č. 3867/14), *Horných* (č. 73094/14), *Brožik* (č. 19306/15), *Dubský* (č. 19298/15) a *Roleček* (č. 43883/15). Tyto stížnosti byly oznámeny v roce 2015;
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je dovoláván ve věci *REAL spol. s r. o.* (č. 81454/12; oznámena v roce 2014) samostatně i ve spojení s článkem 13 (právo na účinný prostředek nápravy) a 14 Úmluvy (zákaz diskriminace), a to v kontextu **ochrany práv pronajímatele**, proti jehož vůli soudy rozhodly o výměně nájemního bytu;
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je rovněž jádrem stížnosti *Pálka a ostatní* (č. 30262/13; oznámena v roce 2016), v níž stěžovatelé brojí proti **výši náhrady**, kterou obdrželi **za pozemky vyvlastněné** ve veřejném zájmu pro účely vybudování dálnice; stěžovatelé zejména tvrdí, že náhradu odpovídající tzv. úřední ceně nelze považovat za přiměřenou, neboť je podstatně nižší, než je tržní hodnota vyvlastněného majetku;
- článek 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) a článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) jsou klíčové rovněž ve věci *Pařízek* (č. 76286/14; oznámena v roce 2016), která se týká **regulace nájemních vztahů**, nicméně vůbec poprvé **z pohledu nájemce**; stěžovatel namítá, že byl zbaven svého majetku rozhodnutími vnitrostátních soudů, jimiž bylo zpětně, skokově, a tedy nepřiměřeně navýšeno jím placené nájemné na úroveň odpovídající tržnímu nájemnému, a že dané řízení bylo nespravedlivé, neboť výše nájemného byla určena za pomoci metodiky, která v tehdy vyvíjející se judikatuře vnitrostátních soudů již pozbývala oporu;
- článek 6 odst. 1 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 a dále též s článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají roli ve věci *FU QUAN, s. r. o.* (č. 24827/14; oznámena v roce

2015), v níž jde o **zajištění majetku společnosti v rámci trestního řízení vedeného proti jejímu jednateli a společníkovi**, kteří byli nakonec zproštěni obžaloby, přičemž je namítáno mj. špatné uskladnění předmětného zboží.

2. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části jsou obsaženy informace o individuálních i obecných opatřeních k výkonu rozsudků Soudu. Jsou zmíněny jak rozsudky, u nichž byl dohled Výboru ministrů nad jejich výkonem uzavřen, tak rozsudky, u nichž se tak dosud nestalo, ať už ty, u nichž potřeba přijetí obecných či individuálních opatření k nápravě přetrvává, nebo ty, u nichž již byla všechna potřebná opatření přijata a toliko se čeká na formální ukončení dohledu ze strany Výboru ministrů.

Výkon rozsudku zpravidla zahrnuje:

- úhradu přiznaného spravedlivého zadostiučinění (vzhledem k absenci potíží není tato problematika dále rozebírána),
- přijetí individuálních opatření k nápravě a
- přijetí obecných opatření k nápravě.

Vláda Výboru ministrů během roku 2018 předložila nebo aktualizovala zprávu o přijatých nebo plánovaných opatřeních k výkonu rozsudku v těchto věcech (v abecedním pořadí):

- *Beránek* (č. 45758/14, rozsudek ze dne 5. října 2017),
- *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012),
- *Colloredo Mansfeldová* (č. 516896/12, rozsudek ze dne 11. ledna 2018),
- *Červenka* (č. 62507/12, rozsudek ze dne 13. října 2016),
- *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007), a
- *Žirovnický* (č. 10092/13 a další, rozsudek ze dne 8. února 2018).

Výkon rozsudků byl v roce 2018 projednáván na dvou zasedáních Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu (dále jen „Kolegium expertů“). Podrobné informace o průběhu a závěrech jednání lze nalézt zde: <https://www.justice.cz/web/msp/kolegium-expertu-k-vykonu-rozsudku-eslp>.

V této části zprávy budou napřed zmíněny kauzy, v nichž byl dohled nad výkonem rozsudku nebo rozhodnutí uzavřen, a následně věci, u nichž byla či stále jsou řešena opatření k nápravě.

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

V roce 2018 byl formálně, tedy přijetím závěrečné rezoluce, uzavřen dohled nad výkonem osmi rozsudků. Následují informace o přijatých opatřeních; pakliže v roce 2018 již kromě formálního uzavření dohledu nad výkonem rozsudku nenastaly žádné další skutečnosti, informace je jen velmi stručná a více je možné nalézt v předchozích zprávách:

- Ve věci *Colloredo Mansfeld* týkající se **spravedlivosti restitučního řízení** bylo stěžovateli vyplaceno Soudem přiznané spravedlivé zadostiučinění a bylo obnoveno řízení před Ústavním soudem (viz dále). Jelikož se jednalo o pochybení, k němuž došlo v jednom konkrétním soudním řízení a které nespovídá o systémovém či strukturálním problému, nebylo nad rámec standardních kroků, tedy publikace překladu rozsudku v české databázi judikatury Soudu (<http://eslp.justice.cz/>) a informování soudů, které ve věci rozhodovaly, třeba přijímat žádná další obecná opatření. Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudku uzavřel dne 21. února 2018.

- Ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní, Čapský a Jeschkeová, Heldenburg a Šumbera*, jež se všechny týkaly **regulace nájemného v letech 2002 až 2006**, bylo stěžovatelům vyplaceno Soudem přiznané spravedlivé zadostiučinění. K obecným opatřením viz dále informaci k rozsudku *Kuklík a ostatní*. Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudků uzavřel dne 2. května 2018.
- Ve věci *Žáková* týkající se **odnětí pozemků** bylo stěžovatelce vyplaceno Soudem přiznané spravedlivé zadostiučinění, přičemž Soudem shledané porušení vyplývalo z velmi specifických okolností věci nevyžadujících přijetí obecných opatření. Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudku uzavřel dne 7. června 2018.
- Zavedení výjimečné možnosti opravit zjevně nesprávná rozhodnutí soudce-zpravodaje Ústavního soudu bylo v návaznosti na rozsudek ve věci *Beránek*, v níž se Ústavní soud dopustil **chybného výpočtu lhůty pro podání ústavní stížnosti** a toto porušení ve své úřední odpovědi určené stěžovateli uznal, aniž však z něho pro věc vyvodil důsledky, diskutováno na zasedání pléna Ústavního soudu dne 20. února 2018 a jednání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu dne 28. února 2018. Bylo konstatováno, že se jednalo o výjimečné a ojedinělé pochybení, ke kterému za 25 let existence Ústavního soudu došlo nanejvýše ve dvou případech, přičemž ročně je Ústavnímu soudu předkládáno cca 4 tis. stížností, a že se tedy nejedná o strukturální či systémový problém. Tato projednání byla proto vyhodnocena jako dostatečná reakce na zmíněný rozsudek Soudu.

Výbor ministrů byl o tomto postupu informován zprávou ze dne 5. dubna 2018 a dne 4. července 2018 dohled nad výkonem rozsudku závěrečnou rezolucí uzavřel.

- Ve věci *Bureš* bylo zjištěno porušení článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení) na protialkoholní záchytné stanici, a to v hmotněprávní i procesní složce, přičemž podstatou věci bylo nedůvodné **použití omezovacích prostředků**.

Výboru ministrů byla v červnu 2018 předložena zpráva o výkonu rozsudku, v níž Česká republika mj. informovala o přijetí obecných nápravných opatření. Jednalo se v první řadě o novelu zákona o zdravotních službách, která kodifikovala zásadu subsidiarity použití omezovacích prostředků a zaktivovala povinnost poskytovatelů zdravotních služeb vést evidenci použití omezovacích prostředků. Novela byla v lednu 2017 schválena Parlamentem (zákon č. 65/2017 Sb.) a nabyla účinnosti dne 31. května 2017. Dále byl Výbor ministrů informován o zpracování nového metodického pokynu k používání omezovacích prostředků, který podrobněji rozvedl předmětná ustanovení právních předpisů. Zveřejněn byl ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví č. 4/2018, vydaném v dubnu 2018.⁹ Zároveň byl Výbor ministrů informován o sepsání a zveřejnění instrukce pro krajské úřady k postupu a metodám kontroly používání omezovacích prostředků, k němuž došlo v říjnu 2016.¹⁰ Konečně byl Výbor ministrů též zpraven o novelizaci vyhlášek, jež specifikovaly minimální požadavky na materiální, technické a personální vybavení záchytných stanic. Vyhlášky byly zveřejněny ve Sbírce zákonů pod č. 284/2017 a 285/2017 a nabyly účinnosti dne 1. listopadu 2017.

Výbor ministrů po zhodnocení zprávy závěrečnou rezolucí ze dne 6. prosince 2018 dohled nad výkonem rozsudku uzavřel.

K 31. prosinci 2018 tedy čekalo na uzavření dohledu Výboru ministrů celkem 16 věcí,¹¹ v nichž Soud vydal odsuzující rozsudek, z toho jedna věc se nachází v režimu tzv. posíleného dohledu (*D. H. a ostatní*; viz pododdíl 2.3.1.1). K rozsudkům, na jejichž výkon Výbor ministrů dohlíží ve standardním režimu, viz blíže pododdíl 2.3.2.

⁹ Metodický pokyn je dostupný na:

http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c4/2018_15323_3810_11.html.

¹⁰ Instrukce je dostupná na: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/metodika-ministerstva-zdravotnictvi-ke-kontrolam-pouzivani-omezovacich-prostredk_13021_3266_3.html.

¹¹ Věcně jde nicméně jen o šest různých problematik. V rozsudku *Kuklík a ostatní* bylo rozhodnuto o pěti stížnostech, v rozsudku *Žirovnický* o sedmi stížnostech.

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Jejich cílem je *restitutio in integrum*, tedy uvedení situace stěžovatele do stavu předcházejícího zjištěnému porušení Úmluvy v rozsahu, v němž to je možné. Možnost a potřebu přijmout individuální opatření k nápravě nad rámec zaplacení spravedlivého zadostiučinění je vždy nutné posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti.

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

Obecnou cestou k dosažení nápravy porušení v individuální rovině, kterou v České republice připouští zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zejména zákonů č. 83/2004 a 404/2012 Sb., je možnost po rozsudku Soudu požádat o obnovu řízení o původně podané ústavní stížnosti. Základním předpokladem tu mimo jiné je, aby takové původní řízení u Ústavního soudu proběhlo, tedy že se stěžovatelé v souladu s pravidlem vyčerpání běžných prostředků nápravy na Soud obrátili až po neúspěchu ve své věci před Ústavním soudem. Tuto formu nápravy pak doplňuje pravomoc Soudu přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy.

Ústavní soud v roce 2018 projednal několik návrhů na obnovu řízení:

- usnesením ze dne 3. ledna 2018 vyhověl návrhu ve věci *Colloredo Manssfeld* (viz výše; sp. zn. Pl. ÚS 25/17 #3), když shledal, že právní závěry vyslovené Soudem v rozsudku ve věci stěžovatele vyžadují, aby stěžovateli bylo umožněno seznámit se a vyjádřit se ke spornému rozhodnutí Ministerstva zemědělství ze dne 30. dubna 1947, jež bylo jedním z důkazů, o které se soudy v jeho věci opřely, což je možné jen v rámci obnoveného řízení;
- usnesením ze dne 22. května 2018 povolil obnovu řízení ve věci *Beránek* (viz výše; sp. zn. Pl. ÚS 22/18 #1), když konstatoval, že náprava Soudem shledaného porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy vyžaduje připuštění původní ústavní stížnosti stěžovatele k opětovnému přezkumu Ústavním soudem;
- usnesením ze dne 23. října 2018 zčásti povolil a zčásti odmítl návrh na obnovu řízení ve věci *Colloredo Mansfeldová* (viz výše; sp. zn. Pl. ÚS 25/17 #6); v části, v níž návrhu vyhověl, byly důvody jeho rozhodnutí stejné jako ve výše uvedené věci *Colloredo Manssfeld*, v části, v níž návrh odmítl, byla důvodem skutečnost, že návrh směřoval i vůči rozhodnutí, které nebylo předmětem řízení před Soudem.

Vedle toho byl podán návrh na obnovu řízení ve věci *Kuklík* uvedené výše, o němž nebylo v roce 2018 rozhodnuto.¹²

Rozhodnutí o tom, že se obnova řízení před Ústavním soudem povoluje, však nepředjímá, jakým způsobem bude rozhodnuto v obnoveném řízení o původní ústavní stížnosti. Nezřídka také uplyne značná prodleva mezi povolením obnovy a rozhodnutím ve věci samé. Jinak tomu nicméně bylo ve věci *Beránek* (viz výše), v níž Ústavní soud necelé dva měsíce po povolení obnovy řízení vydal rozhodnutí v obnoveném řízení. Usnesením sp. zn. Pl. ÚS 22/18 #2 ze dne 10. července 2018 ovšem původní ústavní stížnost stěžovatele odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

Co se týče rozsudků Soudu vydaných v roce 2018, lze konstatovat, že:

- ve věci *Colloredo Mansfeldová* Soud zjistil porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku nepředložení zásadního listinného důkazu stěžovatelce v průběhu restitučního řízení; stěžovatelka využila možnosti požádat o obnovu řízení u Ústavního soudu, který jejímu návrhu vyhověl s tím, že v průběhu obnoveného řízení stěžovatelce bude dána příležitost se s důkazem seznámit a vyjádřit se k němu; dalších individuálních opatření tedy není třeba;

¹² Ústavní soud o něm rozhodl dle 26. února 2019, kdy ho odmítl zčásti pro nepřipustnost a zčásti pro zjevnou neopodstatněnost (sp. zn. Pl. ÚS 45/18).

- ve věci *Žirovnický Soud* shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku nepřiměřené délky sedmi řízení vedených stěžovatelem, jednoho řízení na ochranu osobnosti a šesti řízení o odškodnění za nepřiměřenou délku jiných soudních řízení; stěžovateli bylo vyplaceno spravedlivé zadostiučinění přiznané Soudem a příslušné vnitrostátní soudy byly informovány o naléhavé potřebě příslušná řízení vést nadále bez průtahů. S jednou výjimkou byla příslušná řízení pravomocně skončena. Další individuální opatření se nejeví potřebné přijímat;
- ve věci *Novotný Soud* rozhodl, že tím, že stěžovatel nemohl popřít otcovství určené podle tzv. třetí domněnky, došlo k porušení článku 8 Úmluvy; stěžovatel získal možnost požádat o obnovu řízení před Ústavním soudem a navíc může využít i ustanovení § 425a zákona o zvláštních řízeních soudních, které nově připouští obnovu řízení o určení otcovství i po uplynutí tří let od právní moci předmětného rozhodnutí (viz dále); dalších individuálních opatření není třeba;
- ve věci *Kuklík a ostatní Soud* shledal, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1; stěžovateli bylo vyplaceno Soudem přiznané spravedlivé zadostiučinění a stěžovatel měl možnost podat návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem, které využil (viz výše); dalších individuálních opatření není třeba.

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Tato opatření sledují účel ukončit další porušování Úmluvy v jiných případech obdobných tomu rozhodnutému nebo porušování v těchto případech předejít. Mívají povahu změn právní úpravy, soudní judikatury či správní praxe.

Je namístě předeslat, že o každém rozsudku jsou informovány příslušné dotčené orgány, ať už věc přímo vyřizovaly nebo se o nich lze domnívat, že mohou zajistit žádoucí změnu právní úpravy nebo rozhodovací praxe na vnitrostátní úrovni. Každý rozsudek je také projednáván na Kolegiu expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy (k němu viz zprávu IV., oddíl 3.), jež je meziresortním poradním orgánem vládního zmocněnce. Překlad rozsudku do českého jazyka je vždy zveřejněn v české databázi judikatury Soudu (<http://eslp.justice.cz/>).

Tuto kapitolu rozdělíme na případy, v nichž trvá potřeba přijmout obecná opatření, a na kauzy, v nichž buď taková potřeba nevznikla, nebo pominula.

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

2.3.1.1. *Rozsudky vyžadující přijetí obecných opatření*

V současné době přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě v důsledku jediného odsuzujícího rozsudku. Jde o rozsudek ve věci *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007) v záležitosti **nadměrného umístování romských dětí do bývalých zvláštních škol** (dnes základních škol praktických), jehož výkon trvá již více než 11 let a je ze strany Výboru ministrů předmětem tzv. posíleného dohledu.

V únoru 2018 předložila Česká republika aktualizovaný akční plán výkonu rozsudku. Výbor ministrů v něm byl zejména informován o novelizacích vyhlášky č. 27/2016 Sb., jejichž cílem bylo odstranění nedostatků, které byly zjištěny během prvního roku uplatňování podpůrných opatření v praxi (vyhlášky č. 270/2017 a 416/2017 Sb.), reformě financování společného vzdělávání a reformě regionálního financování, vzdělávání pedagogických a poradenských pracovníků a prvotních poznatků z fungování revizního pracoviště v oblasti diagnostiky.

Výbor ministrů byl zároveň zpraven o výsledcích statistických zjištění za školní rok 2017/2018, které mj. ukázaly, že 85,4 % romských žáků bylo vzděláváno podle běžného vzdělávacího programu (v předchozím školním roce šlo o 85 %), 12,7 % romských žáků bylo vzděláváno ve vzdělávacích programech upravených pro žáky s lehkým mentálním postižením (v předchozím školním roce šlo o 13,1 %) a že romští žáci tvořili 29,5 % všech žáků vzdělávaných v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením (v předchozím školním roce šlo o 30,9 %). Podíl počtu romských žáků vzdělávaných

podle nového rámcového vzdělávacího programu s upravenými výstupy činil 24,7 % ze všech žáků vzdělávaných podle tohoto vzdělávacího programu (v předchozím školním roce šlo o 26,2 %); u bývalé přílohy k rámcovému vzdělávacímu programu pro žáky s lehkým mentálním postižením tento podíl činil 39,0 % (v předchozím školním roce 34,8 %). Bylo konstatováno, že 17,3 % z celkového počtu žáků, kteří se v prvních třídách vzdělávali podle upraveného vzdělávacího plánu, je romských. Podle tohoto upraveného rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením se vzdělávalo 3,5 % všech romských žáků, kteří nastoupili do prvních ročníků základních škol.

V červnu 2018 byl aktualizovaný akční plán vyhodnocen Výborem ministrů, v druhém roce po sobě bez zařazení na ústní projednání. Výbor ministrů přijal rozhodnutí, v němž mj. přivítal úsilí a komplexní přístup vnitrostátních orgánů při naplňování reformy inkluzivního vzdělávání a skutečnost, že je situace romských žáků a naplňování reformy monitorována ze strany příslušných orgánů, které mají oprávnění přijmout či doporučit nápravná opatření, přičemž vyzdvihl význam dohledu a revizí v oblasti diagnostiky. Závěrem vyjádřil silné očekávání, že v nadcházejících školních letech bude reforma více ukotvena v praxi a stále méně romských žáků se bude vzdělávat mimo hlavní vzdělávací proud.

Další zprávu Česká republika předložila Výboru ministrů v březnu 2019.

Lze mít za to, že pokud budou opatření posilující inkluzivní vzdělávání romských žáků v běžných základních školách uplatňována v praxi a počet romských žáků vzdělávajících se podle upraveného vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením či mimo běžné základní školy bude výrazněji klesat, nebude třeba přijímat další opatření a Výbor ministrů uzavře dohled nad výkonem rozsudku. Prozatím však údaje zjištěné sběrem dat dostatečný pokrok neukazují, a to ani data shromážděná za školní rok 2018/2019. Uzavření dohledu nad výkonem rozsudku tak patrně nelze v roce 2019 očekávat. Klíčové tedy bude, aby Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pokračovalo v cestě nastoupené novelou školského zákona z roku 2015 a aby při tom mělo podporu ostatních příslušných orgánů a politické reprezentace.

2.3.1.2. Rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření

Poněkud specifický případ představuje rozsudek velkého senátu ve věcech *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a č. 28473/12) týkajících se otázky **tzv. domácích porodů**, v němž Soud rozhodl, že skutečnost, že stěžovatelky nemohly využít služeb porodní asistentky při domácím porodu, který si přály, čemuž bránila platná právní úprava, nepředstavuje porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I přes závěr o neporušení Úmluvy Soud Českou republiku vyzval, aby učinila další pokrok v oblasti porodnictví. Konkrétně zmínil potřebu podrobovat příslušné právní předpisy neustálému přezkumu, aby byl zohledněn lékařský a vědecký vývoj, a také nutnost plného respektování práv žen v oblasti reprodukčního zdraví, zejména prostřednictvím zajištění adekvátních podmínek pro pacienty a zdravotnický personál v porodnicích v České republice.

Dle čl. 46 odst. 1 Úmluvy se státy „zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech sporech, jichž jsou stranami“. Ačkoliv se jedná o rozsudek o neporušení Úmluvy, byl směřován vůči České republice, a výše uvedenou výzvu Soudu je tak třeba chápat jako autoritativní a poměrně konkrétní doporučení dalšího postupu vnitrostátních orgánů v oblasti porodnictví. Měly by být proto podniknuty kroky k naplnění této výzvy.

I v roce 2018 byla porodnictví věnována pozornost. Pracovní skupina k porodnictví zřízená při Radě vlády pro rovnost žen a mužů vypracovala doporučení k samostatným porodním domům, které bylo přijato Radou vlády pro rovnost žen a mužů; vládou nicméně dosud projednáno nebylo. Pracovní skupina dále formulovala Doporučení k zveřejňování statistických dat z oblasti porodnictví. Po jeho schválení Radou vlády pro rovnost žen a mužů bylo doporučení předloženo do mezirezortního připomínkového řízení a připomínky byly zpracovány do nového dokumentu přijatého pracovní skupinou v dubnu 2019. Pracovní skupina se v rámci své činnosti rovněž věnovala problematice kojení. Ministerstvo zdravotnictví v průběhu roku 2018 sestavilo Průvodce těhotenskou, porodní a šestine-

dělní péči a Doporučení pro zdravotnická zařízení k respektování práv rodiček. V první polovině roku 2019 jsou vypořádávány připomínky k oběma dokumentům.

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Situaci po následujících rozsudcích lze v zásadě vyhodnotit tak, že nezbytná obecná opatření přijata byla, nebo žádná specifická potřeba v této oblasti ani nevznikla.

- V souvislosti s věcí *Červenka*, která se týkala **nuceného umístění stěžovatele v zařízení sociálních služeb** na základě pouhého souhlasu jeho opatrovníka, byla již před vydáním rozsudku Soudu přijata obecná opatření s cílem předejít vzniku obdobných situací. Práce pracovní skupiny při Ministerstvu práce a sociálních věcí vyústila v novelu zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 189/2016 Sb., účinný od 1. srpna 2016).

Právní úprava nově definuje podmínky, za nichž opatrovník může za opatrovaného uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, a stanoví povinnost poskytovatele sociálních služeb oznámit soudu skutečnost, že jeho klient, který není schopen smlouvu sám vypovědět, projevil vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové služby. Tím je soud povinen zahájit řízení podle § 84a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních, v němž může vyslovit nepřipustnost držení v zařízení sociálních služeb. Pro případ, že by poskytovatel sociálních služeb svou oznamovací povinnost nesplnil, je dotčená osoba oprávněna podat sama návrh na zahájení příslušného řízení. Jelikož zákonost zbavení svobody v zařízení sociálních služeb nově podléhá soudnímu přezkumu, lze se následně domoci i odškodnění. Nový občanský zákoník nadto již neumožňuje úplné zbavení svéprávnosti.

Na základě jednání Kolegia expertů dne 12. června 2017 se ukázalo jako potřebné k naplnění účelu nové právní úpravy přistoupit i k metodickému vedení dotčených subjektů. Ministerstvo práce a sociálních věcí proto k usměrnění praxe poskytovatelů sociálních služeb, pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a opatrovníků vydalo v listopadu 2017 doporučený postup k detencím v zařízeních sociálních služeb, který byl v průběhu roku 2018 s účinností od 1. ledna 2019 doplněn a aktualizován.¹³ Již v listopadu 2016 ke sjednocení postupu státních zastupitelství při uplatňování oprávnění k návrhu na zahájení a vstupu do řízení ve věci nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, které mu svěřila výše zmíněná novela zákona o zvláštních řízeních soudních, přistoupilo vydáním metodiky Nejvyšší státní zastupitelství.¹⁴

- Na problém zjištěný v rozsudku *Novotný*, a sice na nemožnost podat po uplynutí tříleté lhůty od právní moci rozhodnutí soudu, jimž bylo určeno **otcovství, návrh na nové přezkoumání věci** z důvodu existence nových důkazů získaných vědeckými metodami, které byly v době vydání rozhodnutí nedostupné, bylo reagováno již před vydáním rozsudku Soudu. Dne 30. září 2017 nabyla účinnosti novela zákona o zvláštních řízeních soudních, která do tohoto zákona zakotvila nové ustanovení § 425a, které v těchto případech ve vztahu k rozhodnutím o určení otcovství vydaným před 31. prosincem 1995 umožnila podat návrh na obnovu řízení.¹⁵
- Potřeba přijmout obecná opatření k nápravě v návaznosti na rozsudek *Žirovnický* týkající se **nepřiměřených délek řízení**, zejména řízení, v němž je usilováno o odškodnění za nepřiměřenou délku řízení, byla diskutována na zasedání Kolegia expertů dne 28. února 2018. Bylo konstatováno, že opatření, která byla přijata v průběhu roku 2017, se jeví být dostatečná, a v tuto chvíli není potřeba ohledně délek soudních řízení přijímat další opatření. Dříve přijatá opatření zahrnují v první řadě novelu občanského soudního řádu a souvisejících předpisů, která s účinností od 30. září 2017 zpo-

¹³ Doporučený postup je dostupný na:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/34954/Doporučeny_postup_c.5_2018_kterym_se_nahrazuje_doporučeny_postup_c.04_2017_k_detencim_v_zarizeni_socialnich_sluzeb.pdf.

¹⁴ Výbor ministrů byl o opatřeních přijatých k výkonu rozsudku informován po období, ke kterému se vztahuje tato zpráva, konkrétně dne 29. ledna 2019.

¹⁵ Výbor ministrů byl o opatřeních přijatých k výkonu rozsudku informován po období, ke kterému se vztahuje tato zpráva, konkrétně dne 29. ledna 2019.

platnily žaloby podávané v režimu zákona č. 82/1998 Sb. poplatkem v symbolické výši 2 000 Kč, která má především odradit od obstrukčního podávání těchto žalob, ke kterému v praxi docházelo. Dále novela rozšířila katalog procesních rozhodnutí, proti nimž není přípustné dovolání, a to konkrétně o rozhodování o nákladech řízení, o uložení povinnosti uhradit soudní poplatek a o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Konečně novela zavedla možnost využití videokonferenčního zařízení jako prostředku k zajištění plnohodnotné formy účasti účastníka občanského soudního řízení na soudním jednání, jehož účelem je mj. zamezit zneužívání práva na osobní přítomnost u jednání. Kromě legislativních změn došlo též k významnému obratu v judikatuře Nejvyššího soudu, kterým bylo zamezeno tzv. „řetězení“ kompenzačních řízení. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016, budou soudy nově povinny navýšit k návrhu žalobce částku odškodnění za průtahy samotného kompenzačního řízení, a to i tehdy, pakliže to žalobce navrhl v pozdějším stádiu řízení. Zásada koncentrace řízení a její účinky tudíž napříště nebudou bránit navýšení odškodnění, jelikož nejde o dodatečně uplatněný nárok.

Výbor ministrů byl o těchto opatřeních informován ve zprávě ze dne 7. srpna 2018.¹⁶

- Ohledně rozsudku *Colloredo Mansfeldová* lze plně odkázat na závěry, jež byly učiněny v souvislosti s právně totožnou věcí *Colloredo Mansfeld*, týkající se navíc téhož vnitrostátního soudního řízení. Nebylo tedy zjištěno, že by konstatované porušení **práva na spravedlivý proces** spočívající v tom, že stěžovatelka nedostala v občanském soudním řízení příležitost vyjádřit se k listině významné pro posouzení jeho restitučního nároku, představovalo systémový problém našeho soudnictví. O rozsudku Soudu byly proto pouze standardně informovány všechny soudy, které se účastnily rozhodování této kauzy, včetně Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, přičemž posledně zmíněný navíc vyhověl návrhu stěžovatelky i stěžovatele *Colloredo Mansfeld* na obnovu řízení (viz výše).

Výbor ministrů byl o přijatých opatřeních k výkonu rozsudku *Colloredo Mansfeldová* informován zprávou ze dne 11. července 2018.

- Konečně, k rozsudku *Kuklík a ostatní* týkající se **regulace nájemních vztahů v období let 2002–2006** lze konstatovat, že ji za nezákonnou označil Soud již ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní*, a rozsudek *Kuklík a ostatní* tedy již po právní stránce nepřinesl nic nového. V minulosti byla přijata řada opatření, která vedla k zásadní proměně nájemního práva k bytům, včetně způsobů určování a úpravy výše nájemného, počínaje zákonem č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného, který ukončil nezákonný stav, přes novelizace občanského zákoníku (provedené vedle zákona č. 107/2006 Sb. také zákonem č. 132/2011 Sb.) až po nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.). V otázce metody výpočtu spravedlivého zadostiučnění, jež byla Soudem rozhodnuta již ve věcech *Čapský, Jeschkeová* a *Heldenburgovi*, a ani zde tedy rozsudek *Kuklík a ostatní* nepřinesl nic nového, nakonec Nejvyšší soud i Ústavní soud v podstatě převzaly právní názor Soudu na otázku výše této náhrady.¹⁷ V návaznosti na rozsudek *Kuklík a ostatní* proto nebude třeba přijímat žádná další obecná opatření.

¹⁶ Sekretariát Rady Evropy si nicméně v březnu 2019 vyžádal další informace, které budou poskytnuty do konce června 2019.

¹⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 26 Cdo 284/2017, a nálezy Ústavního soudu ze dne 6. února 2018, sp. zn. I. ÚS 685/15, a ze dne 27. února 2018, sp. zn. III. ÚS 2549/17.

DOSLOV

V rámci doslovu se nabízí zmínit několik bodů, které zasazují výše uvedené části zprávy o jednotlivých projednávaných stížnostech do širšího kontextu.

Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy

Evropský soud pro lidská práva poskytuje v rámci primátu jednotlivce před státem ochranu soukromým osobám tam, kde patřičné mechanismy na vnitrostátní úrovni vůbec zřízeny nejsou, systémově nefungují nebo jen v konkrétním případě selžou. V tomto ohledu se jeho role jeví jako naprosto jedinečná, a proto je i v zájmu občanů naší země prostřednictvím vhodných opatření zachovat funkčnost systému zřízeného Úmluvou.

Budoucnosti systému Úmluvy byla v dubnu 2018 věnována další z konferencí na vysoké úrovni, tentokrát pořádaná v Kodani dánským předsednictvím ve Výboru ministrů. Konference v závěrečném prohlášení¹⁸ mimo jiné připomněla řadu konceptů a zásad, jako jsou sdílená odpovědnost hlavních aktérů systému Úmluvy za fungování jeho kontrolního mechanismu a specifická odpovědnost vnitrostátních orgánů za zajištění práv a svobod stanovených Úmluvou a jejími protokoly, klíčový význam úplného, účinného a rychlého výkonu rozsudků Soudu, subsidiarita kontrolního mechanismu a úloha evropského dohledu, význam dialogu mezi vnitrostátní a evropskou úrovní, stejně jako kupříkladu spolupráce aktérů při výběru kandidátů a volbě soudců Soudu. Na zhodnocení významu prohlášení z Kodaně bude třeba delšího časového odstupu, ale konference samotná, podobně jako ty, které jí předcházely v letech 2011, 2012 a 2015 po řadě v Izmiru, Brightonu a Bruselu, pomáhá usměrňovat probíhající proces reformy systému, pro jehož další směřování byla klíčová první z těchto konferencí konaná v roce 2010 v Interlakenu.

V předchozích zprávách jsme se snažili vystihnout, zda je z hlediska přetíženosti Soudu namíste zaujmout optimistický, či spíše znepokojený postoj; ostatně i právě zmíněné prohlášení z Kodaně výslovně uznává, že kontrolní mechanismus čelí výzvě v podobě existujícího objemu nedodělků. Samotný Soud poznamenává,¹⁹ že se v roce 2018 podařilo vyřídit zhruba stejný počet stížností, jaký obdržel a které byly způsobilé k projednání, takže počet nevyřízených věcí zůstal meziročně na stejné úrovni (přes 56 tis. věcí). To je nepochybně dobrý výsledek, nicméně počet nevyřízených věcí zůstává příliš vysoký a projevuje se někdy značnou délkou řízení o takových potenciálně odůvodněných stížnostech, zatímco se daří průběžně odmítat stížnosti, které jsou zjevně nepřijatelné a může o nich rozhodnout samosoudce. Zhruba 51 tis. věcí však podle předběžné klasifikace vyžaduje hlubší přezkum, z toho je více než 22 tis. věcí před senátem nebo velkým senátem. I kdyby žádné nové takové stížnosti již nepřicházely, mohlo by s ohledem na běžný roční výstup Soudu snadno trvat přes deset let, než by tyto nedodělky vyřídil. Soud k tomu lakonicky podotýká, že výzva, kterou posledně uvedené stížnosti představují, přetrvává.²⁰

Nezůstává však jen u tohoto tvrzení s rukama složenýma v klíně. Soud zkouší na tyto kauzy uplatňovat nové pracovní metody s cílem zjednodušit zpracování a rozhodování věcí tohoto druhu. Řada z nich je čistě interní povahy, ale přinejmenším dvě mají přímý externí dopad.

- Jednak Soud začal od roku 2016 na základě dostatečně jasně sepsaných stížností na řádně vyplněných formulářích²¹ postupně, na experimentální bázi upouštět od sepisování skutkového stavu jed-

¹⁸ Dostupné na: https://www.echr.coe.int/Documents/Copenhagen_Declaration_ENG.pdf.

¹⁹ *Analysis of statistics 2018*, Council of Europe, leden 2019, s. 5, statistická ročenka Soudu dostupná na: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2018_ENG.pdf.

²⁰ Tamtéž, s. 5

²¹ Viz poznámku pod čarou č. 4.

notlivých kauz na základě jeho vyličení ve stížnostech s tím, že sepsání skutkového stavu očekává od žalované vlády. Tato nová praxe, zdá se, vede především k rychlejšímu oznamování ležících stížností, ne nutně k jejich rychlejšímu celkovému vyřizování.

- Jednak Soud oznámil svůj záměr rozšířit definici pojmu ‚ustálená judikatura‘ použitého v čl. 28 odst. 1 písm. b) Úmluvy, který vymezuje pravomoc výboru tří soudců prohlásit stížnost za přijatelnou a vynést rozsudek namísto sedmičlenného senátu.²²

Tyto nové pracovní metody jsou od letošního roku doplněny o tzv. povinnou nespornou fázi řízení, v níž má zejména žalovaná vláda důkladně uvážit, zda nebude vhodnější se stěžovatelem uzavřít smír, případně se tam, kde stěžovatel smír odmítne, aniž uvede zásadní důvody, uchýlit k vydání tzv. jednostranného prohlášení, jímž uzná namítané porušení a převezme závazek uhradit odpovídající zadostiučinění či přijmout další opatření.

Nové pracovní metody jsou předmětem dialogu mezi Soudem a vládními zmocněnci, který se v posledních letech zintenzivnil (setkání vládních zmocněnců se Soudem nebo s jeho kanceláří se konají jednou až dvakrát ročně namísto dřívější dvouleté periodicity), ale který stále vykazuje určité rezervy v tom, že změny pracovních metod jsou zmocněncům spíše oznamovány, než aby byly samy o sobě výsledkem setrvalého dialogu.

Vedle změn ve způsobech vedení řízení o stížnostech, o nichž rozhoduje Soud, existuje také možnost, aby jednotlivé státy napomáhaly snižování nedodělků. Kromě vnímavosti vůči variantám řešení stížností bez odsuzujícího rozsudku, jako jsou smírná urovnání a jednostranná prohlášení vlády, jichž v případě České republiky nemohlo být v roce 2018 vzhledem ke skladbě oznámených stížností hojněji využito, mohou státy posílit kapacitu Soudu jednak dočasným přidělením soudce nebo státního zástupce do kanceláře Soudu, jednak poskytnutím příspěvku na zvláštní účet Soudu určený k likvidaci nedodělků. V roce 2018 Ministerstvo spravedlnosti se souhlasem vlády zaslalo na tento účet částku 25 tis. €. ²³ Finanční příspěvek je obzvláště významný v kontextu současné vleklé rozpočtové krize celé Rady Evropy, kdy zejména Ruská federace vůči organizaci neplní svoje finanční závazky.

Co se konečně týče vývoje smluvní základny kontrolního mechanismu Úmluvy, v roce 2018 nastal dílčí posun stran nabytí účinnosti protokolů č. 15²⁴ a 16,²⁵ kdy desátou ratifikací nabyl účinnosti poslední zmíněný instrument.

Naproti tomu vyjednávání o dohodě o přistoupení Evropské unie k Úmluvě, jemuž Soudní dvůr Evropské unie svým kritickým posudkem 2/13 ze dne 18. prosince 2014 postavil do cesty zásadní a politicky těžko překonatelné právní překážky, uvízlo na mrtvém bodě, protože Evropská unie dosud nebyla s to přijít s návrhy, jak zmíněné překážky překonat.

²² Podle tohoto tzv. rozšířeného pojetí ustálené judikatury, jak ho vymezuje dokument Soudu schválený plénem dne 12. června 2017, by zejména mělo platit, že: 1. s ohledem na existenci judikatury soudržně uplatňované senátem prakticky ve všech oblastech pokrytých Úmluvou je třeba vždy zvažovat, zda mohou být vyřizovány jako výborové, a nikoli jako senátní věci; 2. senátu bude přidělena pouze věc, která není pokryta ‚ustálenou judikaturou‘ ve smyslu čl. 28 odst. 1 písm. b) Úmluvy, a má tudíž význam pro rozvoj judikatury, protože: a) vyvolává novou otázku výkladu Úmluvy (a je tedy třeba rozvinout nebo změnit použitelné zásady nebo vyjasnit existující judikaturu), b) vyvolává novou otázku použití Úmluvy (to znamená, že již vytyčené judikatorní zásady mají být uplatněny v novém skutkovém kontextu) a c) výklad nebo použití Úmluvy, navzdory existenci ustálených zásad ohledně dané problematiky, vyvolává dostatečně závažné pochybnosti o tom, zda došlo k porušení Úmluvy v konkrétní projednávané věci (tzv. mezní případy); 3. přidělení významné či citlivé věci senátu může být nezbytné tam, kde je případ obzvláště významný pro dotčený vnitrostátní právní řád.

²³ Usnesení vlády ze dne 10. července 2017 č. 517.

²⁴ Protokol č. 15 k Úmluvě celkově posiluje přítomnost zásady subsidiarity v systému Úmluvy. Česká republika tento protokol již ratifikovala.

²⁵ Protokol č. 16 k Úmluvě má rozšířit poradní pravomoc Soudu, a to na základě žádostí nejvyšších soudů smluvních států. Tento protokol je opční. V České republice bude předmětem dalších úvah.

Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy

Česká republika je orgány Úmluvy nazírána jako běžný smluvní stát, který ničím výrazně nevybočuje ‚z řady‘ a v poslední době vyvolává zanedbatelnou zátěž pro Soud, co se týče počtu stížností, které by proti naší zemi směřovaly.

Přesto nelze pominout, že velice citlivou otázkou zůstává výkon rozsudku *D. H. a ostatní*, od jehož vydání v roce 2018 uplynulo jedenáct let a který je jako jediný z rozsudků týkajících se České republiky předmětem tzv. posíleného dohledu Výboru ministrů. Lze konstatovat, že v rovině právní úpravy a institucionálního zajištění byly vytvořeny velmi dobré předpoklady pro to, aby romské děti mohly skutečně požívat rovného přístupu k základnímu vzdělání. Klíčovou výzvou, před kterou česká společnost nyní stojí, je naplnění změn směřujících ke společnému vzdělávání v praxi. Z povahy věci je zřejmé, že změny ve vzdělávání či diagnostice nemohou být a nebudou skokové, ale jde o proces, jehož dopady mohou být zřetelnější až po několika letech. Důležité proto je nečinit unáhlené kroky, které by nově zakotvené záruky rovného přístupu ke vzdělávání mohly oslabit. Školní docházka, jak zdůrazňuje i novější judikatura Soudu či Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, neplní jen vzdělávací funkci, ale pro vývoj dětí je neméně důležitý i její sociální rozměr, kdy škola by měla být příležitostí pro setkávání napříč společenskými bariérami tvořenými etnickým nebo sociálním původem či zdravotním postižením. V neposlední řadě je klíčové neztrácet ze zřetele, že finance vložené do společného vzdělávání nejsou výdajem, ale investicí, která se celé společnosti několikanásobně vrátí, a to nejen v ekonomické rovině.

Třebaže je tato Zpráva podávána za jeden konkrétní kalendářní rok, i závěrečné informace svědčí o tom, že je činnost styčného pracoviště České republiky pro agendu Soudu kontinuální. Snahou tohoto pracoviště je setrvale zabezpečovat jak kvalitní obhajobu státu, který je součástí rodiny evropských demokracií řídicích se zásadami právního státu, tak náležitou implementaci rozsudků Soudu a přispívat rovněž k celkovému fungování systému Úmluvy, k němuž se Česká republika před více než pětadvaceti lety připojila. To bude obdobně platit i ve vztahu k dalším agendám, o nichž se pojednává v dalších zprávách o činnosti vládního zmocněnce a jeho kanceláře.

II.

KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

1. ÚVOD

Svým usnesením ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv pověřila vláda Ministerstvo spravedlnosti, potažmo kancelář vládního zmocněnce, výkonem veškeré agendy související se zastupováním České republiky také před Evropským výborem pro sociální práva (dále jen ‚EVSP‘), který dohlíží na dodržování práv chráněných Evropskou sociální chartou (dále jen ‚Charta‘).

2. EVROPSKÁ SOCIÁLNÍ CHARTA A EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Druhý pilíř ochrany základních práv a svobod na úrovni Rady Evropy představuje smluvní systém Charty, který doplňuje Úmluvu, o níž bylo podrobně pojednáno v první zprávě, o katalog práv tzv. druhé generace, jimiž jsou zejména práva sociální a hospodářská. Státy přebírají závazky podle Charty na základě omezené možnosti výběru mezi jejími ustanoveními a dosud pouze dva smluvní státy akceptovaly všechna ustanovení.

Smluvní systém Charty tvoří jednak původní Charta z roku 1961, která pro Českou republiku vstoupila v platnost v roce 1999 (publikována pod č. 14/2000 Sb. m. s.), její dodatkový protokol z roku 1988, který pro Českou republiku vstoupil v platnost v roce 1999 (publikována pod č. 15/2000 Sb. m. s.), pozměňující protokol z roku 1991 (Česká republika ho ratifikovala, avšak dosud nevstoupil v platnost), protokol z roku 1995 o kolektivních stížnostech, který pro Českou republiku vstoupil v platnost v roce 2012 (publikován pod č. 80/2012 Sb. m. s.),²⁶ a nakonec Revidovaná Evropská sociální charta, kterou Česká republika podepsala v roce 2000, avšak dosud neratifikovala.²⁷

Na rozdíl od Úmluvy není kontrolní mechanismus Charty založen na soudním přezkumu, ale na pravidelném předkládání zpráv o plnění stanovených závazků. Tyto zprávy projednává EVSP, své závěry následně postupuje Vládnímu výboru Charty, který u vybraných situací předkládá návrhy dalšího postupu Výboru ministrů Rady Evropy, jenž přijímá rezoluce a doporučení určená dotčeným státům. Podávání těchto zpráv o plnění závazků vyplývajících z Charty spadá v České republice i nadále do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Protokol z roku 1995 mechanismus administrativní kontroly dodržování závazků doplňuje o mechanismus abstraktní kontroly souladu vnitrostátní právní úpravy a praxe s ustanoveními Charty na základě tzv. kolektivních stížností. Takové stížnosti na nerespektování Charty mohou podávat jednak mezinárodní sociální partneři, mezinárodní nevládní organizace s poradním postavením u Rady Evropy, jejichž žádosti o možnost podávat kolektivní stížnosti vyhověl Vládní výbor, a národní sociální partneři. Stát navíc může v tomto směru oprávnit reprezentativní národní nevládní organizace se zvláštní kompetencí v oblastech upravených Chartou.²⁸

²⁶ Česká republika je jedním z patnácti států, které jsou protokolem aktuálně vázány.

²⁷ Chartou je vázáno celkem 43 států, z toho však devět, včetně České republiky, nepřistoupilo k revidované Chartě.

²⁸ Takové oprávnění vydal zatím pouze jeden stát.

Na rozdíl od individuálních stížností a oznámení, které známe z řízení před Soudem či před smluvními orgány OSN, kolektivní stížnosti mohou poukazovat na systémové nedostatky vnitrostátní právní úpravy či rozhodovací praxe, aniž by stěžovatelské organizace musely dokládat existenci obětí namítaného porušení Chartou zaručených práv, a tím méně, že takovými oběťmi jsou ony samy. Tomu odpovídá i rozsah přezkumu ze strany EVSP, který neposuzuje konkrétní případy jednotlivců, kteří měli být takto zkráceni na svých právech a byli by podrobeni povinnosti vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy, nýbrž *in abstracto* ověřuje nastavení právní úpravy a její uplatňování v praxi. Kolektivní stížnost by proto měla poukázat na to, v čem příslušný stát náležitě nezajistil uspokojivé provádění daného ustanovení Charty.

Pokud EVSP, který může dokonce vydat předběžné opatření,²⁹ prohlásí stížnost za přijatelnou, vyzve dotčenou smluvní stranu a stěžovatelskou organizaci, aby doložily potřebné informace, vysvětlení a připomínky, přičemž může uspořádat i slyšení účastníků řízení. Na základě šetření EVSP rozhodne, zda smluvní stát dodržel své závazky podle Charty. Toto rozhodnutí je následně postupováno účastníkům řízení a Výboru ministrů, který může přijmout rezoluci nebo kvalifikovanou většinou doporučení určené dotčenému státu, případně požádat o vyjádření Vládní výbor. Dotčené státy jsou povinny předkládat EVSP jednou za dva roky zprávu o přijatých opatřeních směřujících k uvedení předmětné situace do souladu se závazky podle Charty.

3. STAV PROJEKTOVÁNÍ KOLEKTIVNÍCH STÍŽNOSTÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICE

3.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

V uplynulém roce nebyla vládě oznámena žádná nová kolektivní stížnost.

3.2. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI, KTERÉ BYLY V ROCE 2018 ROZHODNUTY

V rozhodnutí ve věci *Transgender Europe a ILGA Europe proti České republice* (č. 117/2015) ze dne 15. května 2018 EVSP shledal, že platná právní úprava změny pohlaví v České republice představuje porušení čl. 11 odst. 1 Charty, který stanoví, že každý má právo na opatření, jež mu zajistí nejvyšší možný dosažitelný standard zdravotní péče. Dle EVSP podmínka chirurgického zákroku podmiňující právní uznání změny pohlaví představuje zásah státu do práva chráněného článkem 11 Charty, který není nezbytný. Rozhodnutí bylo oznámeno vládě a stěžovatelským organizacím dne 31. května 2018 a stalo se veřejným v souladu s čl. 8 odst. 2 Dodatkového protokolu k Chartě zakládajícího systém kolektivních stížností uplynutím čtyřměsíční lhůty, tj. dne 1. října 2018. Anotace rozhodnutí je v příloze č. 3.

K rozhodnutí bylo jménem České republiky předloženo vyjádření s informací pro Výbor ministrů Rady Evropy o tom, že do připomínkového řízení byla v červnu 2018 předložena novela právních předpisů (občanského zákoníku, zákona o speciálních zdravotních službách a zákona o matrikách) upravujících změnu pohlaví, která má podmínku sterilizace pro právní uznání změny pohlaví odstranit a změnu pohlaví umožnit trans osobám toliko na základě diagnózy poruchy genderové identity. V rámci mezi-rezortního připomínkového řízení se nepodařilo odstranit rozpor s Ministerstvem vnitra. Kolegium expertů³⁰ vzalo na vědomí přetrvávající rozpory a vyzvalo dotčené resorty, aby společně usilovaly o vypořádání připomínek a prosazení potřebných legislativních změn, které by stávající právní úpravu uvedly do souladu s mezinárodními závazky České republiky. Kolegium dále vyjádřilo přání být průběžně informováno o dalším vývoji.

²⁹ Vyplývá to z jeho jednacích řádu a v několika málo případech bylo předběžné opatření skutečně vydáno.

³⁰ Touto problematikou se Kolegium expertů původně zabývalo v souvislosti s rozsudky ESLP proti třetím státům ve věcech *Y. Y. proti Turecku* (č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015) a *A. P. Garçon a Nicot proti Francii* (č. 79885/12, rozsudek ze dne 6. dubna 2017).

3.3. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI, O NICHŽ ŘÍZENÍ STÁLE PROBÍHÁ

Ve věci *University Women of Europe proti České republice* (č. 128/2016)³¹ je namítáno porušení čl. 4 odst. 3 Charty ve spojení s článkem 1 Dodatkového protokolu z roku 1988 z důvodu porušování zásady spravedlivého a rovného odměňování mezi muži a ženami za práci stejné hodnoty, jakož i kvůli nízkému zastoupení žen v řídicích orgánech soukromých obchodních společností. Dne 20. dubna 2018 vláda předložila EVSP doplňující stanovisko k odůvodněnosti této kolektivní stížnosti. V květnu 2018 předložila své vyjádření ke kolektivní stížnosti také Evropská komise, která poukázala na unijní právní rámec, judikaturu a politiky, jimiž usiluje o dosažení rovného odměňování bez rozdílů pohlaví.

Ve věci *International Commission of Jurists (ICJ) proti České republice* (č. 148/2017) je namítáno porušení článku 17 Charty (právo dětí na sociální a hospodářskou ochranu) ve spojení se zákazem diskriminace dle preambule Charty v důsledku nerovného procesního postavení a ochrany práv dětí, které nedosahují věku trestní odpovědnosti, oproti starším dětem při výkonu soudnictví ve věcech mládeže ve fázi přípravného řízení, a to zejména jde-li o: (i) otázku nutné obhajoby dítěte již od prvního úkonu ve věci, (ii) přístup k policejnímu spisu, (iii) právo obdržet rozhodnutí o odložení věci a možnost uplatnit proti němu opravný prostředek a (iv) otázku, zda je nezbytné vést řízení o uložení opatření před soudem pro mládež vždy. Rozhodnutím ze dne 13. září 2017 prohlásil EVSP kolektivní stížnost za přijatelnou. V listopadu 2017 vláda předložila EVSP své stanovisko k odůvodněnosti této kolektivní stížnosti. V březnu 2018 dále zaslala EVSP doplňující vyjádření reagující na doplňující podání stěžovatelky.

Stížnost svou podstatou nastoluje obdobné právní otázky, jimiž se zabýval ESLP ve věci *Blokhin proti Rusku* (č. 47152/06, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016), kde shledal, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) a d) Úmluvy. Daná problematika byla podrobena rozpravě v rámci Kolegia expertů, načež byla ustavena pracovní skupina složená z odborníků v dané oblasti. Pracovní skupina se v průběhu roku 2018 sešla dvakrát. Její členové se rozdělili do dvou názorových proudů. Jedni považují českou právní úpravu za problematickou, zatímco druzí mají pochybnosti o potřebě jakýchkoli změn s cílem posílit procesní záruky pro nezletilé děti do 15 let věku v řízení o činu jinak trestném. Převážilo stanovisko, že situaci je nutné podrobit pečlivému zkoumání, zejména toho, jak probíhá kontakt policie s nezletilými, a zda při něm dochází k nežádoucím pochybením (nátlak, absence poučení o právu nevypovídat, porušování zákazu sebeobviňování apod.). Za tímto účelem byl osloven Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP). Z jednání s ním vyplynulo, že zejména s ohledem na důvěrnost policejních spisů, nepravděpodobnost, že by v nich byla zaznamenána případná pochybení, absenci přístupu IKSP k dotčeným dětem, výzkum není proveditelný. Kolegium expertů vzalo tento vývoj na vědomí. Další kroky v této oblasti budou podniknuty v návaznosti na závěry EVSP obsažené v jeho rozhodnutí.

V kolektivní stížnosti ve věci *European Roma Rights Centre & Mental Disability Advocacy Centre (ERRC & MDAC) proti České republice* (č. 157/2017) je namítáno porušení článku 17 Charty (právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu) ve spojení se zákazem diskriminace na základě etnického původu a zdravotního postižení obsaženými v preambuli Charty, a to z důvodu tvrzeného rutinního umístování dětí do tří let věku, zejména nejzranitelnějších dětí, a to dětí romského původu a dětí se zdravotním postižením, do dětských domovů do tří let věku (tzv. kojeneckých ústavů), navzdory negativním dopadům institucionalizace takto malých dětí na jejich další vývoj, jakož i z důvodu nedostatku dostupných alternativních řešení. Dne 23. ledna 2018 EVSP rozhodl o přijatelnosti této kolektivní stížnosti. Vláda následně zpracovala své stanovisko k její odůvodněnosti, které předložila EVSP dne 4. května 2018. Doplňující stanovisko vlády k odůvodněnosti kolektivní stížnosti bylo zasláno dne 5. října 2018.

³¹ Obdobnou kolektivní stížnost předložila též nevládní organizace proti všem patnácti smluvním státům protokolu o kolektivních stížnostech.

3.4. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ PŘIJATÝCH PŘED ROKEM 2018

V rozhodnutí ve věci *Association for the Protection of All Children (APPROACH)* proti České republice (č. 96/2013)³² ze dne 20. ledna 2015 EVSP shledal, že došlo k porušení článku 17 Charty (právo na sociální a hospodářskou ochranu dětí) v důsledku absence výslovné a účinné právní úpravy, která by absolutně zakazovala tělesné trestání dětí. EVSP tak nepovažoval za postačující, pakliže česká právní úprava zapovídala pouze nejzávažnější formy tělesných trestů uplatňovaným vůči dětem, zatímco připouštěla užití přiměřené fyzické síly jako formy výchovného opatření. Navíc neexistuje jasná judikatura, která by komplexně zakazovala tělesné tresty v praxi. Dle EVSP musí právní úprava obsahovat jasný zákaz všech forem tělesných trestů, které mohou nepříznivě ovlivnit tělesnou integritu, důstojnost, vývoj a psychiku dítěte. Ostatně na evropské i mezinárodní úrovni panuje shoda, že v právní úpravě má být zakotven výslovný a úplný zákaz tělesných trestů.

Česká republika se k implementaci tohoto rozhodnutí vyjádřila v březnu 2015. Ministerstvo práce a sociálních věcí vyslovilo názor, že se EVSP dopustil rozšiřujícího výkladu článku 17 Charty, který není v souladu s původním rozsahem závazku přijatého podle tohoto ustanovení. Poukázalo na stanoviska předložená během řízení před EVSP. Upozornilo také na přípravu právní úpravy v oblasti podpory zranitelných rodin, péče o děti a systému ochrany dětí.

Výbor ministrů ve své rezoluci CM/ResChS(2015)11 z června 2015 vzal toto vyjádření na vědomí a vyslovil očekávání, že Česká republika při předložení další zprávy o relevantních ustanoveních Charty poskytne informace o dalším pokroku. V listopadu 2015 byla poskytnuta informace o tom, že stávající situace, jež podle EVSP není v souladu s Chartou, zůstává nezměněna.

Česká republika se dále vyjádřila k implementaci předmětného rozhodnutí v říjnu 2018 v rámci 16. zprávy o plnění Evropské sociální charty. Ministerstvo práce a sociálních věcí po konzultaci s kanceláří vládního zmocněnce ve zprávě připustilo, že Česká republika si je vědoma závažnosti problematiky tělesného trestání dětí a prostoru pro změnu současné právní úpravy. Současně bylo uvedeno, že tělesné trestání dětí bude předmětem jednání Kolegia expertů.

Za účelem dalších odborných diskusí bylo rozhodnutí EVSP přeloženo do českého jazyka a v říjnu 2018 byla zpracována Analýza možnosti změny právní úpravy použití tělesných trestů na dětech v návaznosti na předmětné rozhodnutí. O rozhodnutí EVSP bylo široce referováno na jednání Kolegia expertů v listopadu 2018. Na jednání panovala shoda na potřebě ukotvit v právním řádu absolutní zákaz tělesných trestů vůči dětem, jejímž předpokladem je nicméně podpora pozitivního rodičovství prostřednictvím osvětové kampaně. Další kroky by měla naplánovat pracovní skupina, jejíž založení se plánuje.

V rozhodnutí ve věci *European Roma a Travellers Forum (ERTF) proti České republice* (č. 104/2014)³³ ze dne 17. května 2016 EVSP konstatoval, že došlo k porušení článku 16 Charty (právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu, zejména v oblasti bydlení) z důvodu nedostatečného přístupu romských rodin k sociálnímu bydlení, špatným ubytovacím podmínkám s nízkou úrovní hygieny, častých nucených vyklizení bytů, která nejsou doprovázena odpovídajícími zárukami, a vůbec z důvodu přetrvávající územní segregace této zranitelné skupiny obyvatel. EVSP dále shledal porušení článku 11 Charty (právo na ochranu zdraví) z důvodu nedostatečného přístupu romských obyvatel k odpovídající zdravotní péči.

Náš stát se k implementaci vyjádřil v listopadu 2016. Ministerstvo práce a sociálních věcí se k závěrům rozhodnutí EVSP postavilo kriticky, přičemž odkázalo na strategické dokumenty vlády v oblasti sociálního bydlení, předcházení a řešení problému bezdomovectví a sociální inkluze. Výbor ministrů ve své rezoluci CM/ResChS(2017)2 z února 2017 vzal toto vyjádření na vědomí a vyslovil očekávání, že Česká republika při předložení další zprávy o relevantních ustanoveních Charty poskytne informace o implementaci přijatých opatření. V roce 2018 byla provedena analýza relevantní vnitrostátní právní úpravy a vývoje situace v oblasti sociálního bydlení a nuceného vystěhovávání, která se zaměřila

³² Rozhodnutí EVSP o kolektivní stížnosti ze dne 20. ledna 2015.

³³ Rozhodnutí EVSP o kolektivní stížnosti ze dne 17. ledna 2016.

zejména na včlenění relevantních témat (zejména podmínek nuceného vystěhovávání) do připravovaného návrhu nového stavebního zákona. KVZ ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování rovněž provedla dotazníkové šetření týkající se skutečné praxe při nuceném vystěhovávání a jeho závěry konzultovala s dotčenými orgány, aby mohla připravit návrhy možných opatření.

4. DOSLOV

V listopadu 2018 se zástupce kanceláře vládního zmocněnce účastnil 5. neformální výměny názorů vládních zmocněnců s předsednictvem EVSP. Předseda EVSP Giuseppe Palmisano seznámil přítomné s aktuálními statistickými údaji, které se týkají projednávání kolektivních stížností. Od posledního neformálního setkání (v polovině roku 2017) bylo podáno 21 nových kolektivních stížností a 40 jich bylo prohlášeno za přijatelné. Stádium řízení do vynesení rozhodnutí o přijatelnosti trvá v průměru okolo šesti měsíců. Celková délka projednávání dosahuje průměrně 26 měsíců. S přibývajícím počtem kolektivních stížností se prodlužuje i průměrná délka jejich projednávání. Dodatkovým protokolem k Chartě o systému kolektivních stížností z roku 1995 zůstává i nadále vázáno pouze 15 členských států Rady Evropy. V dalším bloku byly postupně diskutovány otázky, které byly na program jednání zařazeny jednotlivými delegacemi. Zástupce KVZ této příležitosti využil k vyjasnění některých procesních postupů a otázek, které se týkaly např. dodržování zásady kontradiktornosti řízení, lhůt pro předkládání stanovisek a jejich prodlužování, pořizování překladů, požadavku na náležité odůvodnění rozhodnutí EVSP či důvěrné povaha těchto rozhodnutí po dobu čtyř měsíců, resp. do vydání rezoluce Výboru ministrů.

Řídící výbor pro lidská práva Rady Evropy se v letech 2017 až 2019 mimo jiné zabývá stavem ochrany sociálních práv v Evropě. Po první zprávě z roku 2018, která tento stav místy dosti kriticky popisuje, probíhají práce na druhé zprávě, která by měla identifikovat dobré praxe a obsahovat návrhy na zlepšení provádění sociálních práv v Evropě; tato zpráva dosud přijata nebyla.³⁴

³⁴ Lze očekávat, že k publikaci obou zpráv dojde společně po přijetí druhé z nich během letošního roku.

III.

OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN

1. ÚVOD

Od roku 2003 je vládní zmocněnec pověřen zastupováním České republiky v řízeních o individuálních oznámeních podaných k Výboru OSN pro lidská práva podle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech. Svým usnesením ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv však vláda pověřila Ministerstvo spravedlnosti, potažmo kancelář vládního zmocněnce, výkonem veškeré agendy související se zastupováním České republiky v řízeních před všemi smluvními orgány OSN.

2. SMLUVNÍ ORGÁNY OSN

Ponecháme-li stranou Všeobecnou deklaraci lidských práv, která byla od počátku zamýšlena jako právně nezávazný dokument,³⁵ přijala Organizace spojených národů devět základních lidskoprávních úmluv. Česká republika je vázána osmi z nich.³⁶ Každá z těchto úmluv zřizuje jako svůj monitorovací orgán výbor, který má za úkol kontrolovat dodržování závazků, které ze smlouvy vyplývají, a to přijímáním a hodnocením periodických zpráv smluvních stran, případně také přijímáním a prošetřováním individuálních stížností.³⁷ Zatímco předkládání periodických zpráv zůstává i nadále úkolem zmocněnce vlády pro lidská práva (Úřadu vlády), k zastupování v řízeních o individuálních stížnostech je nyní příslušná kancelář vládního zmocněnce. Jedná se konkrétně o následující úmluvy a jim odpovídající výbory:

- Výbor OSN pro lidská práva (*HRC*) dle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (dále jen ‚Pakt‘);
- Výbor OSN proti mučení (*CAT*) zřízený na základě článku 22 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.);
- Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace (*CERD*) podle článku 14 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (vyhlášena pod č. 95/1974 Sb.);
- Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (*CEDAW*) podle Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (vyhlášen pod č. 57/2001 Sb. m. s.);
- Výbor OSN pro práva dítěte (*CRC*) podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte zavádějícího postup předkládání oznámení (vyhlášen pod č. 28/2016 Sb. m. s.);
- Výbor OSN pro nucená zmizení (*CED*) podle článku 31 Mezinárodní úmluvy o ochraně všech osob před nuceným zmizením (vyhlášena pod č. 13/2017 Sb. m. s.).

³⁵ Všeobecná deklarace lidských práv je nicméně dnes obecně považována za součást mezinárodního obyčejového práva.

³⁶ Česká republika dosud není smluvní stranou Úmluvy OSN o ochraně všech migrujících pracovníků a jejich rodin.

³⁷ Ve vztahu k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech není Česká republika vázána Opčním protokolem, který zakládá mechanismus podávání individuálních stížností k Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva (*CESCR*). Stejně tak Česká republika prozatím nedokončila proces ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením (*CRPD*), a proto není účastna ani mechanismu podávání individuálních oznámení k Výboru pro práva osob se zdravotním postižením (aktuální stav procesu ratifikace tohoto protokolu je popsán níže).

3. STAV PROJEDNÁVÁNÍ OZNÁMENÍ PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE

V roce 2018 se oznámeními podanými proti České republice zabývaly tři smluvní orgány OSN, popř. před nimi pokračovalo projednávání o dosud nerozhodnutých věcech.

3.1. VÝBOR OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA (HRC)

V červenci 2018 bylo vládě postoupeno oznámení ve věci *Meszárošová proti České republice* (č. 3197/2018). To podala oznamovatelka za svého zesnulého syna, jenž měl být vystaven špatnému zacházení v rozporu s články 6 (právo na život) a 7 Paktu (zákaz nelidského nebo ponižujícího zacházení). Oznamovatelka spatřuje porušení těchto základních práv jednak v nepřiměřeném použití síly při postupu policejních složek zasahujících u jejího syna, který trpěl paranoidní schizofrenií a byl právě stížen záchvatem agrese, jednak v postupu ošetřujícího lékaře, který měl použít nepřiměřenou dávku sedativ, přičemž v důsledku kombinace těchto faktorů prodělal její syn sérii srdečních zástav, které později vedly k jeho úmrtí. V oznámení je dále namítáno porušení povinnosti státu zajistit účinné vyšetřování předmětných událostí. Po zevrubné analýze okolností případu bylo na sklonku roku zpracováno stanovisko vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení. Předloženo Výboru bylo dne 14. ledna 2019. Řízení doposud probíhá.

Skončeno dosud nebylo ani projednávání oznámení ve věci *Malinovsky a ostatní proti České republice* (č. 2839/2016). S dříve vyřizovanými věcmi má jeden společný rys, a sice že je v něm napadána restituční podmínka státního občanství, a to pod úhlem článku 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (zákaz diskriminace) a nově také ve světle čl. 14 odst. 6 Paktu (právo na odškodnění v případě justičního omylu). V roce 2018 nevyvstala potřeba, aby vláda předložila k dané věci doplňující stanovisko.

3.2. VÝBOR OSN PRO ODSTRANĚNÍ DISKRIMINACE ŽEN (CEDAW)

V roce 2018 pokračovalo projednávání oznámení ve věci *Dzurková a ostatní proti České republice* (č. 102/2016) podaného k Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen. Toto oznámení se opírá o řadu ustanovení Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, konkrétně o čl. 2 písm. b) a e) ve spojení s články 5, 10 písm. h) a čl. 16 odst. 1 písm. e), a věcně napadá skutečnost, že šestice oznamovatelek se nemohla domoci odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci, a chyběl jim tedy prostředek nápravy porušení zmíněné úmluvy. V roce 2018 vláda obdržela dvě doplňující vyjádření oznamovatelek. K prvnímu z nich předložila písemné stanovisko dne 29. března 2018, zatímco druhé svým obsahem nepřineslo nové otázky, na které by bylo nezbytné reagovat. Řízení o oznámení dosud nebylo skončeno.

Stejně tak v roce 2018 pokračovalo projednávání oznámení ve věci *X. proti České republice* (č. 121/2017).³⁸ V té bylo dříve vydáno předběžné opatření na základě čl. 5 odst. 1 Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění diskriminace žen a článku 63 jednacího řádu Výboru, jímž byla vláda vyzvána, aby po dobu jeho projednávání upustila od realizace trestu vyhoštění. K němu byla oznamovatelka odsouzena poté, co přicestovala a na letišti předložila cestovní pas, který zněl na cizí jméno. V oznámení je konkrétně namítáno, že jí orgány České republiky neumožnily podat a řádně vyřídit její žádost o mezinárodní ochranu, nezjistily včas její zranitelnost a naopak přijaly kroky k její deportaci do země původu. Podle oznamovatelky by vyhoštěním do země, ve které jí hrozí, že se stane opětovně obětí domácího násilí dosahujícího stupně pronásledování na základě pohlaví, nadto za situace, kdy neexistuje účinná ochrana na vnitrostátní úrovni, došlo k porušení četných ustanovení Úmluvy. Dále oznamovatelka tvrdí, že jí v rámci trestního řízení nebyl zajištěn přístup k právní pomoci, a nebylo jí tak umožněno využít dostupné opravné prostředky proti trestnímu příkazu. Konečně

³⁸ V červnu 2018 vyhověl Výbor návrhu právního zástupce oznamovatelky na anonymizaci řízení. Od té doby je třeba oznamovatelku označovat namísto jejího skutečného jména a příjmení pouze písmenem X. Pro vyjasnění jde však o pokračování řízení, které bylo ve zprávě o činnosti vládního zmocněnce za rok 2017 pod též spisovou značkou.

mělo dojít k porušení Úmluvy i tím, že byla držena ve Vazební věznici Praha-Ruzyně, a to z pohledu ženy, která nedávno porodila a stala se obětí domácího násilí, v nevyhovujících podmínkách. V návaznosti na předběžné opatření Obvodní soud pro Prahu 6 zrušil realizaci vyhoštění oznamovatelky. Ta byla následně přemístěna do pobytového střediska pro žadatele o mezinárodní ochranu, které v lednu 2018 opustila, aniž o sobě zanechala zprávy.

Dne 3. května 2018 vláda předložila Výboru své stanovisko k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení. Opakovaná vyjádření právní zástupkyně oznamovatelky vyvolala potřebu zaslat Výboru další dvě doplňující stanoviska dne 11. října a 14. prosince 2018. Vláda především upozornila na ztrátu kontaktu právního zástupce s obětí namítaných porušení, v čemž lze spatřovat důvod pro zastavení řízení, které zatím stále probíhá.

3.3. VÝBOR OSN PRO NUCENÁ ZMIZENÍ (CED)

V uplynulém roce bylo skončeno řízení ve věci oznámení *lureva proti České republice* (č. 3/2017). To bylo podáno rodiči údajné oběti nuceného zmizení, kteří tvrdili, že jejich nezvěstná dcera byla společně se svým manželem, oba ruské státní příslušnosti, naposledy spatřena na území České republiky, kde může být českými orgány protiprávně zadržována. Policejní prezidium v dané záležitosti potvrdilo, že hledané osoby byly v minulosti na českém území vypátrány, leč výslovně si nepřály, aby bylo místo jejich pobytu rodičům sděleno. Nikdy však nebyly zbaveny osobní svobody, což dokládá mj. i skutečnost, že území republiky krátce poté opustily. V tomto duchu vláda v listopadu 2017 předložila Výboru své stanovisko k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení. Dne 8. června 2018 rozhodl Výbor o zastavení jeho dalšího projednávání, a to s poukazem na vyjádření oznamovatelky (matky údajné oběti), která potvrdila, že se jí podařilo zjistit, kde se její dcera nachází. Výbor tím považoval její situaci za vyřešenou.

Na okraj je třeba dodat, že vláda dala Výboru najevo své znepokojení nad nemístně stručným odůvodněním rozhodnutí o zastavení řízení. Ve světle závažnosti obvinění, která byla vůči českým orgánům vznesena, je zajisté velmi žádoucí, aby v obdobných případech CED postavil najisto, zda k namítanému jednání došlo, či nikoliv, aby byly vyloučeny jakékoli pochybnosti, nehledě na to, že by CED měl přirozeně usilovat o stanovení standardů, které jím uplatňovaná úmluva v takové situaci, jaká nastala v projednávané věci, vyžaduje. K tomu však nedošlo.

4. RATIFIKACE OPČNÍHO PROTOKOLU K ÚMLUVĚ O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

V roce 2017 vláda zahájila proces směřující k ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Předložení návrhu na ratifikaci Opčního protokolu bylo zařazeno jako jeden z úkolů do Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020, schváleného usnesením vlády ze dne 25. května 2015 č. 385.

Návrh na ratifikaci Opčního protokolu vypracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí byl vládou schválen usnesením ze dne 22. května 2017 č. 391. Zatímco Senát vyslovil souhlas s ratifikací svým usnesením ze dne 11. října 2017 č. 279, Poslanecká sněmovna návrh nestačila v předchozím volebním období projednat. Vystala tudíž potřeba předložit tento návrh ke schválení Poslanecké sněmovně znovu. S cílem pokračovat v parlamentním projednání návrhu na ratifikaci Protokolu proto vláda svým usnesením ze dne 20. listopadu 2018 č. 772 schválila jeho opětovné předložení Parlamentu. Tento návrh respektuje dřívější rozhodnutí vlády o zajištění provádění Opčního protokolu v rámci resortu spravedlnosti, potažmo kanceláře vládního zmocněnce.³⁹ Naproti předchozímu materiálu nepřináší nový návrh žádné obsahové změny. Souhlas s ratifikací zatím vyslovil Senát, a to usnesením ze dne 27. února 2019 (senátní tisk č. 19/0). Prvé čtení v Poslanecké sněmovně

³⁹ Na základě bodu II. usnesení vlády ze dne 22. května 2017 č. 391 v dané záležitosti došlo k novelizaci Statutu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Jeho čl. 10 odst. 1 byl nově doplněn o písmeno h), dle něhož se ustanovení Statutu uplatní přiměřeně i na řízení před Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením podle Opčního protokolu k této Úmluvě.

proběhlo dne 13. února 2019 na její 26. schůzi, kde bylo rozhodnuto o jejím přikázání k projednání v příslušných výborech (sněmovní tisk č. 356/0).

Opční protokol zakládá pravomoc Výboru pro práva osob se zdravotním postižením zabývat se stížnostmi jednotlivců nebo skupin jednotlivců na porušení práv vyplývajících z jednotlivých ustanovení Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ratifikace protokolu tak představuje posun v procesní ochraně práv zaručených zdravotně postiženým osobám. Úmluva byla Českou republikou ratifikována v roce 2009 a vstoupila v platnost dne 28. října 2009 (vyhlášena pod č. 10/2010 Sb. m. s.). K ratifikaci Opčního protokolu nebylo dříve přistoupeno vzhledem k novosti Úmluvy a s ohledem na nedostatek zkušeností s činností Výboru, ustaveného v listopadu 2008, při výkladu Úmluvy a posuzování jejího provádění a uplatňování v jednotlivých smluvních státech.

K posledně zmíněnému je třeba doplnit, že dle zmíněného usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2018 má Ministerstvo spravedlnosti do šesti měsíců od ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením prezidentem České republiky předložit vládě návrh mechanismu, na základě něhož bude na vnitrostátní úrovni rozhodováno o výši případného spravedlivého zadostiučinění, pakliže v řízení před smluvními orgány OSN příslušný orgán shledá porušení závazků ze strany České republiky a doporučí, aby oznamovateli bylo přiznáno spravedlivé zadostiučinění a náhrada nákladů řízení.

5. DOSLOV

Kancelář vládního zmocněnce sleduje fungování smluvních orgánů OSN z hlediska vyřizování individuálních stížností. Je namístě v této zprávě upozornit jednak na to, že vyvstala potřeba projednat se sekretariátem útvaru stížností Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva určité aspekty, jednak na to, že probíhá na dané téma mezinárodní reflexe.

5.1. BEZPROSTŘEDNĚ IDENTIFIKOVANÉ PROBLEMATICKÉ PROCESNÍ ASPEKTY

Od doby, kdy byla kancelář pověřena obhajobou státu v řízeních před jinými smluvními orgány OSN, než je Výbor OSN pro lidská práva, se postupně projevila řada procesních nesrovnalostí, které ve svém souhrnu volají po jednání se zástupci sekretariátu útvaru stížností Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Kromě toho je žádoucí dozvědět se více o vnitřní organizaci práce a fungování tohoto útvaru a nastavit účinné mechanismy vzájemné spolupráce. Mezi hlavní otázky a procesní nedostatky, které je třeba si u příležitosti osobního setkání vyjasnit, lze zařadit zejména:

- posílání dokumentů kanceláři vládního zmocněnce prostřednictvím stálé mise, nikoliv napřímo, ač o to bylo diplomatickou nótou výslovně žádáno (*Meszárošová, Dzurková a ostatní* a další),
- anonymita korespondence (veškerá komunikace není podepsána vyřizujícím pracovníkem sekretariátu útvaru stížností),
- důsledné nedodržování zásady kontradiktornosti řízení (ne vždy je vládě výslovně umožněno, aby reagovala na doplňující vyjádření protistrany – *X.*, *Dzurková a ostatní*, *Iureva* apod.),
- připouštění četných doplňujících podání oznamovatelů, k nimž je zapotřebí zaujímat stanovisko, což je neefektivní z hlediska nákladů i využití lidských zdrojů (zejména *Dzurková a ostatní* a *X.*, kde již proběhla čtyři, resp. pět kol výměn názorů s protistranami),
- absence usměrňování průběhu řízení a jeho koncentrace na otázky, které smluvní orgán považuje za podstatné (vláda je nucena vyjádřit se k veškeré argumentaci v oznámení, jelikož příslušným výborem není jednoznačně vymezen předmět řízení),
- povrchní odůvodnění rozhodnutí o zastavení řízení, v němž byla vláda nařčena ze závažných porušení lidských práv (*Iureva*),
- zda je ztráta kontaktu právního zástupce a oběti namítaného porušení důvodem pro zastavení řízení a/nebo zrušení předběžného opatření (*X.*).

Vlastní setkání se zástupci sekretariátu útvaru stížností se podařilo realizovat v dubnu 2019. Jeho průběh a závěry budou obsaženy v příští zprávě o činnosti vládního zmocněnce.

5.2. REFORMA SYSTÉMU

Podobně jako štrasburský systém, také udržitelnost mechanismu ochrany základních práv a svobod na úrovni OSN vyžaduje naléhavé přijetí reformních opatření. Stávající systém se potýká s nedostatky lidských zdrojů a peněžních prostředků. Finanční tíseň je zvláště patrná poté, co Spojené státy americké snížily objem svých příspěvků do rozpočtu OSN o 25 %. Po stránce personální čítá divize smluvních orgánů přibližně 70 osob, z nichž ale jen cca 20 zaměstnanců má na starosti vyřizování oznámení, kterých každoročně přibývá. Poslední čísla hovoří o přibližně 1 300 oznámeních za rok. U některých výborů tak vznikají značné průtahy, což vede k frustraci jak na straně oznamovatelů, tak i samotných zaměstnanců sekretariátu.

V této souvislosti byla v Ženevě ustavena akademická platforma pro reformu smluvních orgánů OSN. Ta v květnu 2018 vydala dokument nazvaný ‚Optimalizace systému smluvních orgánů OSN‘, v němž prezentovala svá zjištění co do nedostatků systému periodického předkládání zpráv o dodržování závazků a tyto doplnila o návrhy řešení k jejich odstranění. I když jde o podnětný materiál, není z hlediska působnosti vládního zmocněnce natolik relevantní. Podstatné však je, že v průběhu roku 2019 by měla tato akademická iniciativa uveřejnit obdobný dokument vztahující se k systému individuálních oznámení podávaných ke smluvním orgánům OSN.

V neposlední řadě je namístě poznamenat, že by si reflexi zasloužila i otázka uzavírání dohledu nad implementací názorů smluvních orgánů vydaných na základě individuálních oznámení. Tyto názory (*views*) jsou považovány za expertní stanoviska, nikoli za závazná soudní rozhodnutí, už jen z toho důvodu, že smluvní orgány nemají postavení mezinárodního soudu. Česká republika může sama posloužit jako příklad. Naprostou většinu z názorů, které proti ní mířily a týkaly se restitucí, zejména pak restituční podmínky státního občanství, implementovala jen do té míry, že je vzala na vědomí a zaujala k nim již v roce 2002 oficiální postoj.⁴⁰ Materiálně nejsou splněny předpoklady pro další implementaci těchto názorů (kritizované zákonodárství změněno nebylo, a to ani Parlamentem, ani cestou soudního výkladu, kdy zejména Ústavní soud odmítl možnost obcházet restituční zákony žalobami na určení vlastnického práva⁴¹ a kritizovanou podmínku také nezrušil). Předvídatelné obtíže, s nimiž by bylo spojeno zpochybnění již ustálených vlastnických vztahů, by zřejmě vedly k tomu, že by případné přehodnocení uvedeného postoje vyžadovalo poskytnutí finančních náhrad. HRC nicméně těžko může považovat tuto implementaci za natolik uspokojivou k tomu, aby dohled nad ní formálně uzavřel, a lze očekávat, že otázku znovu připomene při příležitosti projednávání další periodické zprávy České republiky o plnění závazků z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.⁴² Přitom se lze domnívat, že otázku, u níž neexistuje perspektiva posunu, by bylo moudřejší uzavřít, byť s takovým konstatováním existujícího stavu, které příslušný smluvní orgán bude považovat za přiléhavé.⁴³

⁴⁰ Usnesení vlády ze dne 22. května 2002 č. 527.

⁴¹ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2005, sp. zn. Pl. ÚS–st 21/05, publikované pod č. 477/2005 Sb.

⁴² Viz bod 6 závěrů (*concluding observations*) ohledně třetí periodické zprávy České republiky, srpen 2013.

⁴³ Hodnotící škála HRC má stupně odpovídající tomu, jak stát s výborem spolupracuje a do jaké míry implementuje jeho názor, přičemž míra implementace může jít od kladných hodnot až po hodnoty záporné.

IV.

DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

Činnost kanceláře vládního zmocněnce se nevyčerpává jen zastupováním státu ve sporných řízeních před mezinárodními orgány v oblasti lidských práv, popřípadě výkonem jimi vydaných odsuzujících rozsudků, rozhodnutí a závěrů. Níže je proto uváděn přehled dalších činností, jimiž se kancelář v uplynulém roce zabývala.

1. ZASEDÁNÍ KOLEGIA EXPERTŮ

Kolegium expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen ‚Kolegium‘) je poradním orgánem vládního zmocněnce. Kolegium bylo ustaveno mj. v reakci na závazek posílit provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni, který členské státy Rady Evropy učinily na konferenci na vysoké úrovni nazvané ‚Provádění Evropské úmluvy o lidských právech: naše sdílená odpovědnost‘, konané v březnu 2015 v Bruselu.

Kolegium je složeno ze zástupců všech ministerstev, obou komor Parlamentu, všech nejvyšších soudních instancí, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce a občanské společnosti. První jednání Kolegia se uskutečnilo v listopadu 2015. Kolegium se schází podle potřeby vyplývající z vnesených rozsudků Soudu, zpravidla jednou za půl až tři čtvrtě roku.

Úkolem Kolegia je analyzovat rozsudky Soudu vydané v řízeních proti České republice a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k výkonu těchto rozsudků, jimiž se zabráni opakování obdobných porušení Úmluvy v budoucnu. Posláním Kolegia je i zabývat se vybranými rozsudky Soudu vydanými v řízeních proti jiným členským státům Rady Evropy z hlediska jejich dopadů pro Českou republiku. Cílem činnosti Kolegia je přispět k účinnému a úplnému výkonu rozsudků Soudu, rozšíření povědomí o závazcích, které pro Českou republiku plynou z Úmluvy, mezi příslušné orgány, používání Úmluvy a judikatury Soudu v každodenní praxi vnitrostátních orgánů a v konečném důsledku k plné realizaci základních práv a svobod, které jsou v Úmluvě a jejich dodatkových protokolech zakotveny.

V uplynulém roce se uskutečnila hned dvě zasedání Kolegia. První proběhlo dne 28. února 2018 a druhé dne 22. listopadu 2018. Podklady pro jednání Kolegia i zápisy ze zasedání obsahující závěry k jednotlivým bodům programu jsou k dispozici na níže uvedené webové stránce.⁴⁴

2. ZPRAVODAJ KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce je čtvrtletně vydávané elektronické periodikum, které obsahuje stručná shrnutí aktuální judikatury Soudu (dále jen ‚anotace‘), jež je relevantní pro Českou republiku, přehledně členěná podle jednotlivých oblastí, s interaktivními odkazy na úplná znění rozsudků. Výběr rozsudků a rozhodnutí Soudu a zpracování anotací je prováděn kanceláří vládního zmocněnce ve spolupráci s analytickými útvary Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Kanceláře veřejného ochránce práv a zahraničního oddělení Nejvyššího soudu. Anotace nejsou úředním rozhodnutím a nejsou závazné.

Ve druhé polovině roku 2018 prošel Zpravodaj KVZ zásadními proměnami, které vycházely z výsledků dotazníkového šetření mezi jeho pravidelnými odběrateli. Na první pohled zaujmou zásadní změny grafického rázu. Nicméně kromě grafické stránky doznal změn také samotný obsah a vnitřní struktura

⁴⁴ Viz <https://www.justice.cz/web/mzp/kolegium-expertu-k-vykonu-rozsudku-eslp>.

periodika. Těžiště každého čísla tvoří přibližně 15 až 25 anotací, které jsou uspořádány do tří základních tematických okruhů podle oblasti práva, k níž mají nejužší vazbu (civilní, správní a trestní). Jelikož jde o vymezení dosti široké, každá anotace je zároveň uvozena stručným heslem, které blíže přibližuje, jakou problematikou se Soud zabýval (např. domácí násilí, mezinárodní únos dítěte, popření otcovství, evropský zatýkácí rozkaz apod.). Společně s piktogramy to čtenáři umožňuje, aby se poměrně snadno zorientoval a mohl se zaměřit na judikaturu, která odpovídá jeho oblasti zájmu.

Zpravodaj KVZ nově obsahuje čtyři nepravidelné rubriky. Rubrika ‚Nové stížnosti a oznámení proti České republice‘ informuje o stížnostech, které byly v uplynulém čtvrtletí nově oznámeny české vládě. Kromě stížností k Soudu pojednává rovněž o kolektivních stížnostech k EVSP a oznámeních podaných u některého ze smluvních orgánů OSN. Čtenář zde může průběžně sledovat, jaké otázky jsou v současné době ve vztahu k České republice řešeny na mezinárodním poli. Druhá rubrika ‚Stížnosti postoupené velkému senátu Soudu‘ je věnována stížnostem, které byly nedávno předloženy k projednání velkému senátu Soudu, ať už z rozhodnutí některého ze senátů, nebo na žádost účastníků řízení. Třetí, pojmenovaná ‚Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv‘, ve formě anotací informuje čtenáře o rozhodnutích EVSP a názorech smluvních orgánů OSN, které se týkají České republiky. Poslední z těchto rubrik, ‚Výkon rozhodnutí‘, je zaměřena na vnitrostátní proces implementace závěrů mezinárodních kontrolních orgánů o porušení závazků České republiky v oblasti lidských práv. Čtenář zde nalezne zejména informace o činnosti Kolegia expertů, na jehož zasedáních probíhají diskuse o potřebě a podobě vhodných obecných opatření k nápravě.

V roce 2018 vyšla celkem čtyři nová čísla Zpravodaje, z nichž dvě po shora popsané modernizaci. Celkem čítala přibližně 60 anotací. Všechna čísla Zpravodaje KVZ jsou veřejně dostupná na níže uvedené webové stránce.⁴⁵

3. ROZŠÍŘENÍ DATABÁZE VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ SOUDU

Kancelář vládního zmocněnce dále provozuje Databázi vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ‚databáze‘).⁴⁶ Databáze vznikla jako jedno z opatření reagujících na výzvy učiněné na konferencích na vysoké úrovni k budoucnosti Soudu konané v letech 2010–2012 v Interlaken, Izmiru a Brightonu k zajištění používání a provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni. Sleduje účel zpřístupnit odborné i širší veřejnosti judikaturu Soudu, která z velké části existuje pouze v anglickém či francouzském jazyce. Zároveň si klade za cíl umožnit snadnější orientaci v této judikatuře, která dnes čítá řádově desítky tisíc rozsudků a rozhodnutí.

Přidaná hodnota databáze tedy spočívá především v tom, že zatímco vyhledávání a čtení judikatury v oficiální Soudem provozované databázi HUDOC⁴⁷ vyžaduje pokročilou znalost anglického nebo francouzského jazyka, vyhledávací maska a obsah národní databáze jsou vedeny v češtině. Tím zpřístupňují relevantní judikaturu Soudu široké odborné i laické veřejnosti.

Jak vyplývá z jejího názvu, databáze neobsahuje všechny rozsudky a rozhodnutí vydané Soudem. K získání úplných informací o judikatuře Soudu je proto nutné i nadále konzultovat oficiální databázi HUDOC. Databáze obsahuje především úřední překlady rozsudků Soudu vydaných ve věcech proti České republice do českého jazyka a dále zahrnuje anotace velké části rozhodnutí o přijatelnosti proti České republice s výjimkou těch nemajících obecnější význam, např. rozhodnutí, jimiž bylo schváleno smírné urovnání stížnosti. Databáze konečně obsahuje anotace významných rozsudků a rozhodnutí Soudu vydaných v řízení proti jiným smluvním stranám Úmluvy. Tato judikatura je v databázi zastoupena za období od října 2012 v rozsahu přibližně 10–15 kusů za měsíc, předešlé období pak v podstatně menším měřítku.

Proto je významné, že se v dubnu 2017 podařilo uzavřít strategicky významnou smlouvu o vzájemném poskytování dat, licencí a podlicencí se společností Wolters Kluwer, a. s. Na jejím základě mohou

⁴⁵ Archiv všech čísel je dostupný na: <https://www.justice.cz/web/msp/zpravodaj-kvz>.

⁴⁶ Databáze dostupná na: <http://eslp.justice.cz/>.

⁴⁷ Databáze dostupná na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.

být do databáze nově zařazeny též překlady rozsudků Soudu vydaných v řízeních proti jiné smluvní straně Úmluvy, které od roku 1998 vyšly v časopise *Soudní judikatura: Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* vydávaným jmenovanou společností. Z praktického hlediska to konkrétně znamená, že po formálních úpravách a provedení indexací jednotlivých překladů bude do budoucna možné databázi rozšířit o řádově stovky dalších rozsudků a rozhodnutí Soudu, které v ní doposud nebyly zastoupeny.

I v roce 2018 průběžně docházelo k rozšiřování obsahu databáze. Nově do ní bylo vloženo přibližně 80 anotací a více než 50 překladů rozsudků od společnosti Wolters Kluwer, a. s.

4. ŠÍŘENÍ POVĚDOMÍ O JUDIKATUŘE SOUDU SKRZE PŘEDNÁŠKY A ŠKOLENÍ

Je zřejmé, že nejlepší způsob, jak obhajovat Českou republiku před mezinárodními orgány v oblasti lidských práv, zejména před Soudem, je snažit se o to, aby k porušení chráněných práv a svobod vůbec nedocházelo. Kancelář vládního zmocněnce proto v mezích svých možností usiluje o prohlubování povědomí odborné veřejnosti ohledně povinností, které z mezinárodních závazků v oblasti lidských práv vyplývají. Kromě vydávání Zpravodaje KVZ a provozování databáze vykonává kancelář tuto osvětovou činnost také prostřednictvím aktivního zapojení svých členů do přednášek a školení v rámci Justiční akademie České republiky. Takto se zejména v listopadu 2018 uskutečnil již tradiční třídní seminář pro soudce správních soudů a jejich asistenty, v jehož rámci jednotliví zaměstnanci kanceláře vládního zmocněnce seznámili posluchače s aktualitami z judikatury Soudu, které mají relevanci pro oblast správního práva a správní praxe. Z další přednáškové činnosti pracovníků kanceláře lze kupříkladu poukázat na:

- seminář Justiční akademie na téma ‚Rodinné právo soukromé pro opatrovnické soudce‘ (Kroměříž, leden 2018, a Praha, duben 2018);
- seminář Justiční akademie na téma ‚Aktuální judikatura ESLP k přípravnému řízení‘ pro civilní soudce vykonávající pohotovostní službu v přípravném řízení trestním (Praha, únor 2018);
- seminář Justiční akademie určený trestním soudcům s názvem ‚Aktuální judikatura ESLP v oblasti trestního práva procesního‘ (Kroměříž, květen 2018);
- kulatý stůl pořádaný Kanceláří veřejného ochránce práv s názvem ‚Společně proti diskriminaci‘, kde zástupkyně KVZ vystoupila s příspěvkem na téma ‚Práva trans osob v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva‘ (Brno, květen 2018);
- příspěvek na konferenci České společnosti pro evropské a srovnávací právo a Common Law Society nazvané ‚Hospodářská a sociální politika: má mít poslední slovo parlament, nebo soudy?‘ na téma ‚Kontrolní mechanismus Evropské sociální charty a kolektivní stížnosti proti České republice‘ (Praha, prosinec 2018);
- seminář pořádaný Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě na téma ‚Judikatura ESLP k účinnému vyšetřování trestných činů z nenávisti určený soudcům a státním zástupcům (Praha, prosinec 2018).

Na okraj lze rovněž doplnit, že někteří zaměstnanci kanceláře přednáší rovněž pro studenty na předních českých právnických fakultách.

5. PŮSOBENÍ PRACOVNÍKŮ KANCELÁŘE V PRACOVNÍCH SKUPINÁCH

Kancelář vládního zmocněnce, potažmo její členové, jsou přímo účastni na činnosti nejrůznějších pracovních skupin a expertních uskupení. Tabulka níže podává přehled o zapojení jednotlivých zaměstnanců do chodu takových orgánů v uplynulém roce:

Vít A. Schorm	Pracovní skupina MZV k Radě Evropy
	Resortní koordinační skupina pro trestní právo
	Resortní koordinační skupina ÚVL
	Pracovní skupina k odškodňování nepřiměřené délky řízení
Petr Konůpka	Pracovní skupina k aktualizaci doporučeného postupu při sociálních detencích Ministerstva práce a sociálních věcí
	Rozkladová komise ministra spravedlnosti
	Výbor proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení Rady vlády pro lidská práva
	Pracovní skupina pro koncepci vězeňství 2025
Eva Petrová	Pracovní komise pro Evropské právo Legislativní rady vlády
	Komise pro nový trestní řád
	Pracovní skupina pro e-důkazy
Vladimír Janoušek Pysk	Meziresortní pracovní skupina pro deinstitucionalizaci sociálních služeb
	Zkušební komise pro obor státní služby lidská práva
Monika Šamová	Pracovní skupina k antidiskriminační legislativě v pracovních vztazích
Eliška Hodysová	Pracovní skupina k porodnictví
Kateřina Radová	Pracovní skupina k rovným příležitostem pro muže a ženy v resortu justice
	Pracovní skupina k trestu vyhoštění a jeho výkonu

Svébytnou aktivitou je i zapojení kanceláře vládního zmocněnce do činností pracovních skupin a diskusí o reformě systému Úmluvy vedených v rámci Rady Evropy. V uplynulém roce se do těchto prací zapojili následující pracovníci:

Vít A. Schorm	Řídící výbor pro lidská práva (CDDH)
	Výbor expertů pro systém Evropské úmluvy o lidských právech (DH-SYSC)
	Pracovní skupina Řídícího výboru pro lidská práva k sociálním právům (CDDH-SOC)
Petr Konůpka	Pracovní skupina Řídícího výboru pro lidská práva k migraci a lidským právům (CDDH-MIG)
	Pracovní skupina Řídícího výboru pro právní spolupráci ke kodifikaci pravidel administrativní detence cizinců (CJ-DAM)
Vladimír Janoušek Pysk	Pracovní skupina Výboru expertů pro systém Evropské úmluvy o lidských právech k následným krokům po zprávě o dlouhodobé budoucnosti systému Úmluvy – místo systému Úmluvy v systému práva mezinárodního a evropského (DH-SYSC-II)

6. ANALÝZY, VYJÁDŘENÍ A PŘIPOMÍNKY K LEGISLATIVNÍM NÁVRHŮM

Kancelář vládního zmocněnce taktéž poskytuje informace o judikatuře Soudu a rozhodovací činnosti jiných mezinárodních kontrolních orgánů v oblasti lidských práv ostatním odborům Ministerstva spravedlnosti, případně dalším zájemcům z resortu justice. Vyjadřuje se k návrhům zákonů zejména s ohledem na jejich možnou kolizi s ustanoveními Úmluvy, ale i jiných mezinárodních úmluv o lidských právech. Sama rovněž iniciuje přijetí opatření, která mají za cíl zajistit soulad právního řádu

s Úmluvou, a to jak *ex post* v případě rozsudků Soudu konstatujících porušení Úmluvy ze strany České republiky, tak *ex ante* na základě průběžného sledování a analýzy judikatury Soudu ve vztahu k jiným zemím. K tomu lze odkázat na činnost Kolegia expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy.

Učinit zde vyčerpávající přehled všech odborných analýz a stanovisek, o něž byla kancelář v uplynulém roce požádána, se jeví být z hlediska účelu předkládané zprávy nadbytečné. Snad jen pro ilustraci lze poukázat na nejvýznamnější z nich.

Pokud jde o řízení před Ústavním soudem o zrušení zákonů, podzákoných předpisů nebo jejich částí či ustanovení, kancelář zpracovala své stanovisko zejména k:

- návrhu skupiny senátorů na zrušení některých ustanovení zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (řízení vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 41/17);
- návrhu skupiny senátorů na zrušení § 88a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, který upravuje postup pro zjištění údajů o telekomunikačním provozu, jež podle názoru navrhovatelů obsahuje příliš široké vymezení okruhu trestných činů a nedostatečně omezuje využívání provozních a lokalizačních údajů na nezbytné případy (řízení vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 45/17);
- návrhu skupiny senátorů na zrušení § 28 a 38 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), která zakládají teritorialitu soudních exekutorů (řízení vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 15/18);
- návrhu II. senátu Ústavního soudu na zrušení části § 243b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který vylučuje povinnost dovolacího soudu vyzvat dovolatele, aby odstranil vady podání, a počít ho, v jakém směru je podání vadné, a to s ohledem na povinné právní zastoupení advokátem v řízení před dovolacím soudem (řízení vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 14/18);
- návrh na zrušení § 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství pro rozpor s právem na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy (řízení vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 32/18).

K žádosti legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti zpracovala kancelář odborná vyjádření mj. k následujícím okruhům právních otázek:

- právní úpravě trestu vyhoštění podle trestního řádu;
- změně vymezení oprávnění Probační a mediační služby v rámci výkonu některých druhů trestů;
- novelizaci právní úpravy odposlechů a komunikace mezi obviněným a obhájcem;
- rozšíření okruhu skutkových podstat trestných činů, u nichž lze připustit beztrestnosti agenta dle trestního řádu;
- posouzení souladu platné právní úpravy přísedících obsažené v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve světle závazků plynoucích z Úmluvy;
- ukládání peněžitých trestů a důsledků jejich nevykonání;
- zda v případě, kdy soud v nepřítomnosti obhájce obviněného, u něhož je dán důvod nutné obhajoby, vyhlásí rozsudek v hlavním líčení odročeném jen za tímto účelem, jde o zásadní porušení práv obviněného.

Kromě toho byla kancelář vládního zmocněnce požádána o součinnost a vypracování odborných vyjádření i jinými odbory ministerstva. Zmínit lze přinejmenším:

- podrobné vyjádření k problematice důvěrnosti komunikace obhájce a obviněného v trestním řízení z pohledu článku 8 Úmluvy a její použitelnosti pro účely trestního řízení z hlediska článku 6 Úmluvy;
- vyjádření k ratifikaci Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Konečně na žádost mezinárodních orgánů připravila kancelář odborná stanoviska v následujících věcech:

- ve vztahu k Soudu připomínky ke zvažované změně jednacího řádu Soudu týkající se nakládání s utajovanými dokumenty. V těch uplatnila své zkušenosti z řízení ve věci *Regner proti České republice* (č. 35289/11, rozsudek velkého senátu ze dne 19. září 2017), v níž vyvstala potřeba předložit Soudu v rámci dokazování i klíčovou písemnost v režimu utajení ‚Vyhrazené‘, čemuž však bránila stávající nedostatečná úprava v jednacím řádu Soudu, která z pohledu vnitrostátní právní úpravy neskýtala dostatečné záruky způsobilé zajistit, že stěžovateli bude odepřeno seznámit se s obsahem utajované písemnosti. Bylo spolupracováno s Národním bezpečnostním úřadem;
- vyjádření k žádosti Úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva o podklady ve věci lidských práv při výkonu spravedlnosti.

7. PŘÍPRAVA PROJEKTU KE ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ O MEZINÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH ZÁVAZCÍCH

Kancelář vládního zmocněnce zahájila v roce 2018 přípravu projektu ‚Zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních lidskoprávních závazcích České republiky‘ financovaného z Norských fondů, který bude realizován v rámci programu č. 17 Lidská práva – vnitrostátní implementace.

Na tento předem definovaný projekt, který bude Ministerstvo spravedlnosti realizovat ve spolupráci s projektovým partnerem Právnickou fakultou Univerzity Karlovy, byla vyhrazena částka 20,4 mil Kč. Cílem projektu je zlepšení ochrany lidských práv a prevence jejich porušování prostřednictvím zvyšování povědomí o lidskoprávních standardech a závazcích České republiky mezi státními zaměstnanci, právníkou veřejností a studenty práv. Uskutečňování projektu by mělo být zahájeno na přelomu let 2019 a 2020 a mělo trvat po dobu následujících čtyř let.

Projekt se skládá ze tří klíčových činností. První z nich představuje vytvoření integrovaného webového portálu, na kterém budou v českém jazyce snadno dohledatelné informace o lidskoprávních závazcích České republiky, rozsudcích Evropského soudu pro lidská práva a rozhodnutích dalších mezinárodních lidskoprávních orgánů.

Druhou aktivitou je vytvoření elektronického manuálu slučitelnosti, který bude určen zejména pro legislativní pracovníky a který by pro ně měl představovat důležitý nástroj pro ověřování slučitelnosti navrhovaných právních předpisů s lidskoprávními závazky České republiky.

Za provádění třetí části projektu v podobě vzdělávacích činností je zodpovědná Právnická fakulta Univerzity Karlovy; KVZ bude na přípravě a realizaci vybraných činností spolupracovat. Je plánováno, že z poskytnutých peněz by měly být financovány letní školy pro studenty, nově vzniklé kursy v oblasti lidských práv, podporovány praktické stáže či vytvořeny nové studijní materiály.

PŘÍLOHA Č. 1:

ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ SOUDU

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků Soudu, v nichž Soud vyslovil porušení alespoň jednoho práva chráněného Úmluvou ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.1 této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozsudek ze dne 11. ledna 2018 ve věci *Colloredo Mansfeldová proti České republice*

Rozsudek ze dne 8. února 2018 ve věci *Žirovnický proti České republice*

Rozsudek ze dne 7. června 2018 ve věci *Novotný proti České republice*

Rozsudek ze dne 4. října 2018 ve věci *Kuklík a ostatní proti České republice*

Rozsudek ze dne 11. ledna 2018 ve věci č. 51896/12 – *Kristina Colloredo Mansfeldová proti České republice*

Výbor první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nepředložením zásadního listinného důkazu stěžovatelce v restitučním řízení k vyjádření nebyla respektována zásada kontradiktornosti řízení, a došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy chránícího právo na spravedlivý proces.

I. Skutkové okolnosti

Postavení stěžovatelky je po právní i skutkové stránce totožné s postavením bratrance stěžovatelky, stěžovatele ve věci *Colloredo Mansfeld proti České republice* (č. 15275/11 a 76058/12, rozsudek ze dne 15. prosince 2016), který v dotčeném vnitrostátním restitučním řízení vystupoval jako spolužalobce.

Stěžovatelka uplatnila restituční nárok týkající se inventáře zámku Opočno. Vzhledem k velkému množství položek bylo řízení o nároku rozděleno soudem prvního stupně do tří samostatných řízení. První části stěžovatelčina nároku soudy vyhověly, avšak druhou a třetí část, které jsou předmětem této stížnosti, zamítly. Své rozhodnutí v druhém a třetím řízení soudy opřely o rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947, jímž byl zámek Opočno prohlášen za státní kulturní památku. Toto rozhodnutí nebylo účastníkům řízení předloženo a oni tak neměli možnost se k němu vyjádřit. Rozhodnutí o zamítnutí nároku stěžovatele v druhém i třetím řízení byla následně potvrzena nejvyššími soudními instancemi.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, jelikož v rozhodování soudů v druhém i třetím řízení sehrála zásadní roli listina, která jí nebyla předložena a ke které se tak neměla možnost vyjádřit.

Soud shledal, že hlavní otázkou komplexního restitučního řízení bylo určení vlastnictví k inventáři zámku Opočno k rozhodnému dni, jímž je 25. únor 1948 (*Gratzinger a Gratzingerová proti České republice*, č. 39794/98, rozhodnutí velkého senátu ze dne 10. června 2002, § 24). V tomto ohledu bylo rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947 klíčovým důkazem, ke kterému stěžovatelka neměla možnost se vyjádřit.

Dále Soud s odkazem na případy týkající se stejných aspektů (*Krčmář proti České republice*, č. 35376/97, rozsudek ze dne 3. března 2000, § 42; *Milatová a ostatní proti České republice*, č. 61811/0, rozsudek ze dne 21. června 2005, § 65) shledal, že k tomu aby byla respektována zásada kontradiktornosti, která je jedním z prvků práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1 Úmluvy, je nezbytné, aby byl stěžovatel seznámen s listinnými důkazy důležitými pro rozhodnutí soudu a byla mu poskytnuta příležitost se k nim vyjádřit (*Colloredo Mannsfeld*, cit. výše, § 33).

Soud konstatoval, že projednávaná věc se po skutkové i právní stránce shoduje s věcí *Colloredo Mannsfeld*, v níž Soud shledal porušení práva na spravedlivý proces. S ohledem na to dospěl k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 i v projednávané věci.

B. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUCINĚNÍ

Stěžovatelka požadovala částku 38 431 975 € jako náhradu majetkové škody a částku 100 000 € z titulu nemajetkové újmy. Soud mezi zjištěným procesním porušením a tvrzenou majetkovou škodou neshledal souvislost, a tento návrh proto zamítl. Přiznal však stěžovatelce částku 6 400 € jako náhradu utrpěné nemajetkové újmy.

Rozsudek ze dne 8. února 2018 ve věcech č. 10092/13 a šest dalších – *Albert Žirovnický proti České republice*

Výbor první sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že některá stěžovatelem na vnitrostátní úrovni vedená řízení nedostála požadavku na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Za zjevně neopodstatněnou naopak označil námitku stěžovatele, že český kompenzační prostředek nápravy nepřiměřeně dlouhých řízení není v praxi účinný ve smyslu článku 13 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel na vnitrostátní úrovni vede desítky, ba stovky soudních sporů. Nadepsané stížnosti se týkaly sedmi hlavních a sedmi navazujících řízení v režimu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem („OdškZ“), v nichž se stěžovatel domáhal peněžitých náhrad za nepřiměřenou délku řízení původních.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel především namítal, že délky původních i kompenzačních řízení nebyly přiměřené, jak požaduje čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

NEDODRŽENÍ LHŮTY ŠESTI MĚSICŮ. Soud předně konstatoval, že námitka nepřiměřené délky jednoho z hlavních řízení je nepřijatelná, neboť byla uplatněna u Soudu opožděně.

ABSENCE PODSTATNÉ ÚJMY. Vláda namítala, že stěžovatel nemohl utrpět v důsledku soudních průtahů podstatnou újmu, jelikož předmět hlavních řízení měl pro něho nízký význam. V této souvislosti upozornila, že stěžovatel vede množství sporů a je znám svým obstrukčním chováním, kdy zneužívá systém soudní ochrany práv podáváním malicherných a zjevně neopodstatněných návrhů, aby si zkrátil svůj pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody. Soud připustil, že je mu toto procesní chování stěžovatele známo z úřední činnosti, když sám eviduje již 52 jím podaných stížností. Ztotožnil se tak s hodnocením vnitrostátních orgánů, že je-li osoba účastníkem množství soudních sporů, nevyhnutelně to ovlivňuje její vnímání újmy v důsledku nepřiměřené délky těchto řízení. Takovou újmu nepochybně jinak vnímají ti, pro něž účast v soudním řízení nepředstavuje součást jejich každodenního života. Dle Soudu byl předmět původních řízení skutečně z objektivního hlediska natolik nevýznamný, že stěžovatel nemohl kvůli průtahům utrpět podstatnou újmu. Jedinou výjimkou mohlo být řízení, v němž se domáhal ochrany proti zásahu do všeobecných osobnostních práv, které pro něho mohlo mít zvýšený význam. Ve vztahu k ostatním hlavním řízením pak shledal, že není

splněn ani jeden z důvodů, který by odůvodňoval potřebu pokračovat v projednávání těchto námitek. Problematika délek řízení už byla Soudem nesčetněkrát nastolena, a to i ve vztahu k České republice. Dodržování lidských práv proto nevyžaduje další projednání takových námitek. Nadto byly tyto případy řádně posouzeny ze strany vnitrostátních soudů. Soud tedy učinil závěr, že kromě výše uvedené výjimky jsou námitky nepřiměřené délky původních řízení nepřijatelné pro absenci podstatné újmy dle čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy.

ZJEVNÁ NEOPODSTATNĚNOST. Pokud jde o kompenzační řízení, které stěžovatel zahájil z důvodu průtahů řízení na ochranu osobnosti, Soud prohlásil námitku jeho nepřiměřené délky za zjevně neopodstatněnou dle čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dané řízení trvalo 2 roky a 10 měsíců na čtyřech stupních soudní soustavy, což dle mínění Soudu nelze považovat za nepřiměřené.

b) K odůvodněnosti

Soud následně shrnul délky jednotlivých řízení, u nichž shledal námitku nepřiměřené délky jako přijatelnou (viz tabulku výše).

V případě hlavního řízení vedeného pod sp. zn. 34 C 138/2006 sama vláda připustila, že ve světle relevantních kritérií pro určení přiměřenosti délky řízení (viz např. *Frydlander proti Francii*, č. 30979/96, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2000, § 43) nelze mít jeho dosavadní délku 9 let a 4 měsíce za souladnou s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud dospěl ke stejnému závěru.

Ve vztahu ke kompenzačním řízením Soud připomněl, že přiměřenost jejich délky nelze posuzovat podle obecných kritérií, jimiž se zkoumá délka řízení původního. Po vnitrostátních orgánech je vyžadována zvláštní péče, aby věc projednaly urychleně už proto, že účastníkem řízení je ten, kdo se již jednou stal obětí soudních průtahů. V zásadě pak platí, že k tomu, aby byl kompenzační prostředek nápravy účinný, nemělo by řízení na jednom stupni soudní soustavy trvat déle než 1 a půl roku, případně dva roky na dvou stupních soudní soustavy (srov. *CE.DI.SA Fortore S.N.C. Diagnostika Medica Chirurgica proti Itálii*, č. 41107/02 a 22405/03, rozsudek ze dne 27. září 2011, § 39; či *Francesco Quattrone proti Itálii*, č. 13431/07, rozsudek ze dne 26. listopadu 2013, § 33). Ve světle této judikatury Soudu nezbývalo než konstatovat, že žádné z šesti posuzovaných kompenzačních řízení, která trvala v rozmezí čtyř až devíti let, nedostalo požadavku na projednání v přiměřené lhůtě. Soud v této souvislosti přivítal, že dle vnitrostátní judikatury mohou obecné soudy tento protiprávní stav napravit, pokud s ohledem na průtahy kompenzačního řízení samotného přiměřeně navýší částku přiznávané náhrady nemajetkové újmy v penězích. Pozdější judikatura však možnost dodatečného navýšení náhrad omezila, zvláště požadavkem, aby poškozený nárok na navýšení náhrady uplatnil ve stádiu řízení, které předchází účinkům zásady koncentrace řízení, tj. v zásadě před prvním jednáním ve věci. Jelikož ale průtahy mohou vzniknout i později, případně se délka řízení může ukázat jako nepřiměřená až s přihlédnutím k řízení jako celku, může lpění na této podmínce podkopávat použitelnost tohoto prostředku nápravy.

K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že český kompenzační prostředek nápravy není v praxi účinný ve smyslu článku 13 Úmluvy, který zaručuje každému, jehož práva a svobody přiznané Úmluvou byly porušeny, právo na účinné právní prostředky nápravy před vnitrostátním orgánem. Ačkoli podle Soudu řízení nedostala požadavku na projednání v přiměřené lhůtě, nebyla porušení natolik závažná, aby jimi mohla být zpochybněna účinnost daného prostředku nápravy in abstracto (srov. *Belperio a Ciarmoli proti Itálii*, č. 7932/04, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, § 53; či *Hajrudinović proti Chorvatsku*, č. 69319/12, rozsudek ze dne 21. května 2015, § 58). Současně však Soud připomněl, že již v minulosti vyjádřil obavy z prodlužování řízení v režimu OdškZ, které může být vedeno až na pěti stupních soustavy (viz zejména *Vokurka proti České republice*, č. 40552/02, rozhodnutí ze dne 16. října 2007; *DOMIRA, spol. s r. o. a Meluzínová proti České republice*, č. 60702/11 a 59633/12, rozhodnutí ze dne 7. března 2017, § 66). Kdyby tak v budoucnu vyšlo najevo, že celkové délky řízení podle OdškZ jsou všeobecným nedostatkem takto nastaveného mechanismu a že se stěžovatelé

nemohou v praxi domoci dodatečného navýšení přiznávaných náhrad, mohl by Soud původní závěr o účinnosti českého kompenzačního prostředku nápravy přehodnotit. Prozatím však Soud prohlásil tuto námitku za zjevně neopodstatněnou podle čl. 35 odst. 3 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 7. června 2018 ve věci č. 16314/13 – František Novotný proti České republice

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že se stěžovatel, který byl v roce 1970 určen otcem dítěte, nemohl domáhat nápravy situace po uplynutí tříleté promlčecí lhůty, přestože analýza DNA z roku 2012 jednoznačně prokázala, že biologickým otcem není, došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Stěžovateli nebylo přiznáno žádné spravedlivé zadostiučinění, jelikož náhradu nemajetkové újmy nepožadoval a své náklady dostatečně neprokázal.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, narozený roku 1942, měl v roce 1965 poměr se ženou, která v roce 1966 porodila dceru Z. Stěžovatel popřel, že je jejím otcem, ale v následném soudním řízení jím byl v roce 1970 okresním soudem určen a bylo taktéž rozhodnuto o jeho povinnosti platit výživné. V té době ještě nebyly využívány testy DNA a soud rozhodoval na základě výsledku svědků, písemných důkazů a znaleckého posouzení krevního testu. Stěžovatelovo odvolání krajský soud zamítl.

V roce 2011 se stěžovatel u nejvyššího státního zástupce domáhal podání návrhu na popření otcovství. Ten však jeho podnět odmítl s tím, že by to nebylo v zájmu dítěte a že nedodal spolehlivý důkaz, který by jeho otcovství vylučoval. Stěžovatel a Z. následně podstoupili test DNA, který otcovství stěžovatele k Z. jednoznačně vyloučil. Stěžovatel se tedy opět obrátil na nejvyššího státního zástupce, který jeho podnět odložil s tím, že podle tehdy platného zákona o rodině v případě tzv. třetí domněnky otcovství (určeného soudním rozhodnutím) není oprávněn popírat otcovství. Domněnka otcovství založená pravomocným rozhodnutím, které vytvářelo překážku věci pravomocně rozhodnuté, byla i přes nové důkazy nevyvratitelná. Nápravu nezjednal ani Ústavní soud, jenž odmítl ústavní stížnost stěžovatele, protože dle jeho ustálené judikatury nebyl oprávněn takové rozhodnutí nejvyššího státního zástupce přezkoumat.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) K přijatelnosti

Vláda namítala nedodržení šestiměsíční lhůty podání stížnosti, protože podle ní lhůta běžela od okamžiku, kdy se stěžovatel dozvěděl najisto, že není biologickým otcem Z., tedy ode dne, kdy mu byl doručen znalecký posudek. K tomu došlo nejpozději v květnu 2012, stěžovatel však podal stížnost k Soudu až v lednu 2013. Soud námitku vlády zamítl, protože podle něj byla stížnost podána ve lhůtě šesti měsíců jak od druhé odpovědi nejvyššího státního zástupce stěžovateli ze září 2012, tak od rozhodnutí Ústavního soudu z prosince 2012, které podle Soudu nemohlo být od počátku považováno za neúčinný prostředek nápravy.

b) K odůvodněnosti

Soud předně podotkl, že řízení o určení či popření otcovství je součástí práva na soukromý život podle článku 8 Úmluvy, který zahrnuje důležité stránky osobní identity, a odkázal na řadu dříve řešených případů (*Shofman proti Rusku*, č. 74826/01, rozsudek ze dne 24. listopadu 2005; *A. L. proti Polsku*, č. 28609/08, rozsudek ze dne 18. února 2014; *Rasmussen proti Dánsku*, č. 8777/79, rozsudek ze dne 28. listopadu 1984, § 33; *Yildirim proti Rakousku*, č. 34308/96, rozhodnutí ze dne 19. října 1999; *Tavli proti Turecku*, č. 11449/02, rozsudek ze dne 9. listopadu 2006; *Paulík proti Slovensku*, č. 10699/05, rozsudek ze dne 10. října 2006, *Tsvetelin Petkov proti Bulharsku*, č. 2641/06, rozsudek ze dne 15. července 2014). V projednávané věci měl stěžovatel od počátku pochybnosti o svém

otcovství a později se na základě nového biologického důkazu dovolával vůči státu kroků směřujících k vyřešení svého vztahu k dítěti. Skutkové okolnosti tak lze podřadit pod pojem soukromého života a Soud musí posoudit, zda vnitrostátní orgány splnily své pozitivní povinnosti vyplývající z článku 8.

Mezi stranami nebylo sporu o tom, že rozhodnutí vnitrostátních soudů byla, v souladu se zákonem a že se opírala o legitimní zájem na zajištění právní jistoty, stability rodinných vztahů a na potřebě chránit zájem dítěte. Úkolem Soudu není namísto vnitrostátních orgánů určit nejvhodnější způsob určení otcovství, ale zjistit, zda vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi veřejným zájmem na ochraně právní jistoty rodinných vztahů a zájmem stěžovatele na přezkoumání jeho otcovství ve světle výsledku testu DNA.

Z ustálené judikatury Soudu vyplývá, že článek 8 Úmluvy, s výhradou přípustných omezení, zahrnuje právo domnělého otce zahájit řízení o popření otcovství k dítěti, které dle vědeckých důkazů není jeho vlastní (*Shofman*, cit. výše; *Mizzi proti Maltě*, č. 26111/02, rozsudek ze dne 12. ledna 2006; *A. L.*, cit. výše; *a contrario Marinis proti Řecku*, č. 3004/10, rozsudek ze dne 9. října 2014). Soud již dříve akceptoval situace, kdy se stěžovatel prostřednictvím státního zástupce obrátil na soud s návrhem na popření otcovství a buď státní zástupce (viz *Křákal proti České republice*, č. 39277/06, rozhodnutí ze dne 8. ledna 2007; *Yildirim*, cit. výše), nebo soudy posoudily dotčené protichůdné hodnoty a zájmy, tyto zájmy pečlivě vyvážily a své závěry řádně odůvodnily (srov. *Rózański proti Polsku*, č. 55339/00, rozsudek ze dne 18. května 2006, § 77–79; a *A. L.*, cit. výše, § 78). Na druhou stranu se Soud kriticky vyjádřil k pevně daným časovým lhůtám, které běží bez ohledu na to, zda má domnělý otec povědomí o okolnostech zpochybňujících jeho otcovství (*Shofman*, cit. výše), a rovněž rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy v případech, kdy stěžovatelé neměli žádnou možnost napadnout rozhodnutí soudů ve světle nových biologických důkazů (*Paulík*, cit. výše, § 45; *Tavli*, cit. výše, § 36; *Ostace proti Rumunsku*, č. 12547/06, rozsudek ze dne 25. února 2014, § 49), nebo jim nebyla dána příležitost zúčastnit se jednání soudu a předložit test DNA (viz *Tsevelin Petkov*, cit. výše, § 58).

Soud dále konstatoval, že na rozdíl od určení otcovství podle první nebo druhé domněnky (*Andrie proti České republice*, č. 38633/08, rozhodnutí ze dne 22. ledna 2013; resp. *Křákal*, cit. výše), u třetí domněnky, jíž bylo použito v projednávané věci, otec dítěte nemohl zahájit řízení o popření otcovství, ačkoli předložil nové biologické důkazy (viz *a contrario Darmon proti Polsku*, č. 7802/05, rozhodnutí ze dne 17. listopadu 2009; a *Klocek proti Polsku*, č. 20674/07, rozhodnutí ze dne 27. dubna 2010), které mu nebyly známy v době původního určení otcovství.

Soud shledal, že stěžovatel měl právo dost příležitost popřít otcovství dítěte, které podle vědeckého důkazu nebylo jeho vlastní. Poznamenal, že přestože Ústavní soud již dříve rozhodl, že vnitrostátní soudy by měly vykládat vnitrostátní právo v souladu s Úmluvou, v tomto případě sám nepoužil ani vlastní judikaturu, ani judikaturu Soudu. Podle Soudu tedy Ústavní soud mohl rozhodnout případ v souladu s Úmluvou i bez změn právní úpravy (viz *Topčić-Rosenberg proti Chorvatsku*, č. 19391/11, rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, § 48; *Habulinac a Filipović proti Chorvatsku*, č. 51166/10, rozhodnutí ze dne 4. června 2013, § 30).

Při rozhodování Soud vycházel zejména z věci *Paulík proti Slovensku*, v níž se zabýval obdobným případem. Zdůraznil, že domnělá dcera Z. již na stěžovateli dávno není závislá, nepovažuje stěžovatele za svého otce a nebránila se ani provedení testu DNA, ani následnému podání podnětu k nejvyššímu státnímu zástupci. Veřejný zájem na ochraně jejích práv v době, kdy jí bylo více než padesát let, tedy ztratil z valné části na významu v porovnání s dobou, kdy byla dítětem. Soud učinil závěr, že neexistence řízení, ve kterém by bylo možné uvést právní stav do souladu s jednoznačně prokázanou biologickou realitou, nebyl v tomto případě nikomu ku prospěchu (viz *Kroon a ostatní proti Nizozemsku*, č. 18535/91, rozsudek ze dne 27. října 1994, § 40). Stát tedy nezajistil spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatele a zájmy společnosti, a tím porušil článek 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že neexistence jakéhokoli řízení, které by mu umožnilo napadnout rozhodnutí o určení otcovství, představuje samostatné porušení práva chráněného článkem 6 Úmluvy. Soud však nepovažoval za nutné se zabývat okolnostmi projednávané věci samostatně na poli tohoto článku.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKY 6 A 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že byl diskriminován při užívání práva na respektování rodinného života v porovnání s tím, jak je zacházeno s matkami. Soud tuto námitku odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, protože ji stěžovatel neuplatnil před Ústavním soudem.

D. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

Stěžovatel nepožadoval finanční náhradu, spíše si přál uznání porušení svých práv chráněných Úmluvou. Žádal naopak náhradu nákladů řízení vedeného před Soudem. Požadovanou výši náhrady však neupřesnil, ani neposkytl žádné doklady na podporu svého nároku. Neprokázal tedy reálnost a nezbytnost svých nákladů a účelnost vynaložené částky, a Soud mu proto žádné spravedlivé zadostiučinění nepřiznal.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Koskelo a soudce Eicke ve svém odděleném stanovisku sice vyjádřili souhlas s výrokem rozsudku a s většinou jeho odůvodnění, nikoli však s formulací, kterou většina použila, že ‚Ústavní soud mohl případ rozhodnout v souladu se svou ustálenou judikaturou a judikaturou Soudu, i bez změn v právní úpravě‘. Soud tím podle nich v rozporu se zásadou subsidiarity překročil svou roli, kterou zásadně není rozhodovat o tom, zda vnitrostátní soudy správně vyložily a použily vnitrostátní právo.

Rozsudek ze dne 4. října 2018 ve věcech č. 15493/12 a čtyři další – *František Kuklík a ostatní proti České republice*

Výbor první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1, a přiznal stěžovatelům spravedlivé zadostiučinění.

I. Skutkové okolnosti

Řízení bylo zahájeno pěti stížnostmi (č. 15493/12, 34297/13, 25705/14, 39843/16 a 45417/16), které podalo k Soudu šest stěžovatelů, a to F. Kuklík („první stěžovatel“), J. Jošt („druhý stěžovatel“), O. Heldenburg a M. Heldenburg („třetí stěžovatelka a čtvrtý stěžovatel“), O. Ráž („pátý stěžovatel“) a V. Stuchlý („šestý stěžovatel“). Vzhledem ke společnému skutkovému a právnímu základu Soud spojil k projednání všech pět stížností.

Stěžovatelé jsou vlastníky bytových domů či bytů (pátý stěžovatel vlastní devět bytů, ostatní stížnosti se týkají jednoho bytu), na které se vztahoval systém regulace nájemného. Ústavní soud dospěl k závěru, že systém regulace nájemného v České republice je protiústavní a porušuje právo vlastníků na majetek chráněné článkem 1 Protokolu č. 1. Tento stav, který označil za ‚právní vakuum‘, trval od 1. ledna 2002 do 30. března 2006 a ani v období od 31. března do 31. prosince 2006 neexistoval pro regulaci nájemného právní základ. Soud tento zásah v uvedeném období prohlásil za nezákonný (viz *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice*, č. 37926/05 a čtyři další, rozsudek ze dne 3. července 2014, § 123–127).

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K PŘEDBĚŽNÝM NÁMITKÁM VLÁDY

Po předložení stanovisek druhého stěžovatele a třetí stěžovatelky a čtvrtého stěžovatele ve věci spravedlivého zadostiučinění vláda namítala, že stěžovatelé porušili pravidlo důvěrnosti jednání o smírném urovnání, neboť se v dokumentech předložených Soudu v rámci řízení o spravedlivém zadostiučinění vyjadřovali k jednáním o smírném urovnání. Soud uvedl, že obdobné tvrzení vznesené vládou již bylo posuzováno a odmítnuto ve věcech *Čapský a Jescheková proti České republice* (č. 25784/09 a 36002/09, rozsudek (spravedlivé zadostiučinění) ze dne 9. února 2017, § 17–23) a *Heldenburgovi proti České republice* (č. 65546/09, rozsudek (spravedlivé zadostiučinění) ze dne 9. února 2017, § 22–32). Soud v projednávaných věcech neshledal důvod, aby se od svých závěrů v uvedených věcech odchýlil, a tuto námitku vlády zamítl.

Vláda dále namítala, že pátý stěžovatel pozbyl postavení oběti porušení Úmluvy, neboť vnitrostátní soudy uznaly, že došlo k porušení jeho práva na pokojné užívání majetku, a přiznaly mu za toto porušení dostatečnou náhradu, která mu byla skutečně vyplacena. Soud k tomu podotkl, že stěžovatel musí mít postavení oběti nejen v době podání stížnosti, ale toto postavení musí trvat ve všech fázích řízení. Současně vnitrostátní orgány musí výslovně či fakticky uznat porušení Úmluvy a poskytnout za ně náhradu (*Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 180). V projednávané věci Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy uznaly porušení práva pátého stěžovatele na pokojné užívání majetku, avšak přiznaly mu náhradu pouze ve výši 40 980 Kč, byť požadoval částku 501 228 Kč vypočtenou jako rozdíl mezi tržním nájemným v dané lokalitě a regulovaným nájemným z pěti bytů pronajímaných v rámci systému regulace nájemného po dobu 12 měsíců. Soud dospěl k závěru, že náhradu poskytnutou vnitrostátními soudy nelze ve světle standardů stanovených v jeho judikatuře pro obdobné situace považovat za přiměřenou (*Čapský, Jescheková a Heldenburgovi proti České republice*, rozsudky o spravedlivém zadostiučinění cit. výše), a proto se pátý stěžovatel může i nadále považovat za oběť tvrzeného porušení.

Vláda konečně namítala, že pátý stěžovatel nepřiznal, že v roce 2003 obdržel příspěvek na odstranění povodňových škod z roku 2002, a zneužil tak právo podat stížnost. Soud připomněl, že podání neúplných informací může představovat zneužití práva podat stížnost, zejména týkají-li se tyto informace podstaty případu a nebylo-li jejich neposkytnutí dostatečně vysvětleno (*Gross proti Švýcarsku*, č. 67810/10, rozsudek velkého senátu ze dne 30. září 2014, § 28). Jelikož ovšem pátý stěžovatel sporný příspěvek nezahrnul do svých nároků uplatněných před Soudem, nebyla podle Soudu stížnost založena na vědomě nepravdivých skutečnostech. Nepovažoval proto za vhodné ji odmítnout pro zneužití práva podat stížnost.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Soud se zabýval tvrzeným porušením vlastnického práva stěžovatelů způsobeným neexistencí právního rámce v letech 2002 až 2006 pro opatření k regulaci nájemného.

Soud uvedl, že situace stěžovatelů je svojí podstatou a okolnostmi shodná se situací stěžovatelů ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice* (cit. výše). S ohledem na ustálenou judikaturu k dané problematice dospěl k závěru o porušení článku 1 Protokolu č. 1.

C. KE SPRAVEDLIVÉMU ZADOSTIUCINĚNÍ

Stěžovatelé požadovali náhradu majetkové škody, která jim vznikla v důsledku povinnosti pronajímat své byty za podmínek stanovených systémem regulace nájemného. První stěžovatel požadoval částku 44 498 eur, druhý stěžovatel částku 5 246 eur, třetí stěžovatelka a čtvrtý stěžovatel dohromady částku 3 962 eur, pátý stěžovatel částku 39 450 eur a šestý stěžovatel částku 3 613 eur. Dále požadovali z téhož titulu náhradu nemajetkové újmy a náhradu nákladů řízení.

Soud poznamenal, že otázka spravedlivého zadostiučinění byla řešena ve věcech *Čapský a Jeschkeová proti České republice* (rozsudek ke spravedlivému zadostiučinění cit. výše, § 45) a *Heldenburgovi proti České republice* (rozsudek ke spravedlivému zadostiučinění cit. výše, § 49). Soud v těchto případech

rozhodl, že dotčené osoby mají nárok na odškodnění zohledňující rozdíl mezi tržním nájemným v podmínkách volného trhu a nájemným, na které měli stěžovatelé právo podle vnitrostátní právní úpravy prohlášené Soudem za nezákonnou. Současně musí být nárok na spravedlivé zadostiučinění včetně náhrady majetkové škody a nákladů řízení podrobně vyčíslen a doložen příslušnými doklady (*Novruz Ismayilov proti Ázerbájdžánu*, č. 16794/05, rozsudek ze dne 20. února 2014, § 92).

Soud posoudil důkazní materiály, které měl k dispozici, a přiznal stěžovatelům následující přiměřené zadostiučinění: prvnímu stěžovateli částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; druhému stěžovateli částku 5 246 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 na náhradě nemajetkové újmy; třetí stěžovatelce a čtvrtému stěžovateli dohromady částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; pátému stěžovateli částku 17 717 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; šestému stěžovateli částku 3 613 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy. Vyjma druhého stěžovatele Soud rovněž přiznal stěžovatelům náhradu nákladů řízení v různé výši.

PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ SOUDU

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků a rozhodnutí Soudu, které neskončily konstatováním porušení Úmluvy ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.2 této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci *Polcarová proti České republice*

Rozhodnutí ze dne 5. července 2018 ve věci *INVEST KAPA, a. s. proti České republice*

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci č. 52256/15 – Polcarová proti České republice

Výbor první sekce Soudu odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy stížnost, v níž stěžovatelka namítala porušení článků 2 a 3 Úmluvy, jelikož vnitrostátní orgány nepřijaly dostatečná a včasná opatření na ochranu jejího života a zdraví a vyšetřování událostí, za nichž byla vystavena týrání ze strany své matky, nebylo účinné, když pachatelka nebyla nikdy odpovídajícím způsobem potrestána.

I. Skutkové okolnosti

Rodina stěžovatelky, ani ne ročního dítěte, byla od roku 2003 pod dohledem orgánu sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“). V souvislosti s rozvodem rodičů byla v březnu 2014 stěžovatelka svěřena do péče matky a určen styk otce s jeho dvěma dcerami. V průběhu téhož měsíce se otec stěžovatelky obrátil na OSPOD s tím, že se mu jeho starší dcera svěřila, že matka stěžovatelku pohlavkuje, když pláče. Po výslechu sestry stěžovatelky vyhotovil OSPOD o této skutečnosti záznam. K dotazu otce stěžovatelky mu pracovnice OSPOD sdělila, že musí sám zvážit, zda je za dané situace vhodné vrátit stěžovatelku matce zpět. Otec stěžovatelky posléze vyrozuměl OSPOD, že si matka stěžovatelku vyzvedla. Druhého dne okolo poledne volala matka stěžovatelky otci, že jejich dcera se údajně uhodila o zábradlí postýlky a ustavičně pláče. Ve večerních hodinách, po dalším telefonickém rozhovoru s matkou, ohlásil otec stěžovatelky na policejní lince podezření, že stěžovatelka mohla utrpět v péči své matky závažná poranění. Zároveň sdělil, že mu není známa stávající adresa, na které se matka zdržuje. Jakmile policie určila místo jejího pobytu, byla tam vyslána hlídka. Policisté shledali, že i když má stěžovatelka na hlavě pohmožděninu, kterou vyfotografovali, zdála se být v pořádku. V době šetření neplakala, reagovala na vnější podněty a její matka navíc policisty ubezpečila, že raději neprodleně vyhledá pomoc lékaře. O svých zjištěních policie ještě téhož večera vyrozuměla příslušný OSPOD. Po dohodě s jeho pracovníci, která byla ujištěna, že stěžovatelka není v bezprostředním ohrožení života a zdraví, byla záležitost odložena na ráno. Druhého dne zrána policie zaslala pracovníci OSPOD fotografie pořízené hlídkou při šetření na místě. Jakmile je uviděla, kontaktovala otce, kterého přesvědčila, aby jel okamžitě stěžovatelku na danou adresu vyzvednout, neboť její zdravotní stav může být závažný. Po příjezdu na místo otec zavolal rychlou záchrannou službu. Stěžovatelka byla tou dobou již zcela apatická a nijak nereagovala na vnější podněty. Proto byla urgentně převezena do nemocnice. Dle lékařské zprávy se nacházela v bezprostředním ohrožení života. I přes veškerou snahu došlo k velmi závažnému a nevratnému poškození stěžovatelčina mozku, které ji činí doživotně invalidní a těžce závislou na péči jiné osoby (částečná slepota, psychomotorická retardace, epilepsie atd.). Z podnětu OSPOD soudy posléze zbavily matku rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k oběma dcerám.

Matka stěžovatelky doznala, že předmětného dne ji rušil dceřin pláč, načež se neubráníla a udeřila ji silným pohlavkem do tváře. Za to byla obžalována ze spáchání dvou trestných činů. Týráním svěřené osoby se měla dopustit v období od narození dcery do předmětného útoku, a to rovněž tím, že měla stěžovatelku opakovaně bít do hlavy a obličeje. Kromě toho se měla špatným zacházením v osudný den dopustit i trestného činu těžkého ublížení na zdraví. Rozsudkem Městského soudu v Praze byla matka stěžovatelky zproštěna obžaloby v rozsahu, v němž jí bylo kladeno za vinu týráním svěřené osoby. Dle soudu se nepodařilo prokázat, že by se dopouštěla týráním stěžovatelky opakovaně. Naopak byla uznána vinnou zvláště závažným zločinem těžkého ublížení na zdraví, za což jí soud uložil trest odnětí svobody v délce trvání deseti roků. Vzhledem k vážným a trvalým následkům byla stěžovatelce přiznána náhrada utrpěné škody ve výši 4 mil. Kč. Do výroku, jímž byla shledána vinnou, se matka stěžovatelky odvolala. Státní zástupkyně naopak odvolání nepodala, a proto zprošťující výrok rozsudku soudu prvního stupně nabyl právní moci. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací vyhodnotil útok, pro nějž byla stěžovatelka shledána vinnou, v souladu s doktrínou o totožnosti skutku jako dílčí útok pokračujícího trestného činu týráním svěřené osoby. Jelikož byla z tohoto jednání již stěžovatelka soudem prvního stupně pravomocně zproštěna obžaloby, odvolací soud považoval konstatování viny za porušení zásady *ne bis in idem*. Svým usnesením proto trestní stíhání stěžovatelčiny matky zastavil. Z pozice poškozené nebyla stěžovatelka oprávněna k podání dovolání, a proto se prostřednictvím právního zástupce obrátila na nejvyššího státního zástupce s žádostí, aby zvážil jeho podání on. Nejvyšší státní zástupce se však ztotožnil se závěry odvolacího soudu a dovolání nepodal. Stěžovatelka proto podala ústavní stížnost, v níž poukazovala na pochybení prvoinstančního i odvolacího soudu. Dle mínění Ústavního soudu vrchní soud nepochybil, když se v kolizi mezi právem stěžovatelky na účinné vyšetřování na straně jedné a právem obžalované nebyť dvakrát trestána za totožný skutek na straně druhé přiklonil, a to zejména s přihlédnutím k výkladu pojmu „tento trestný čin“ v judikatuře Soudu, k ochraně práv obžalované. Ústavní stížnost proto jako zjevně neopodstatněnou odmítl. V rozsahu namítaného pochybení městského soudu, který v odsuzujícím i zprošťujícím výroku rozsudku rozhodoval o témže skutku, Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost byla podána opožděně. Za situace, kdy stěžovatelka jako poškozená neměla právo na podání odvolání, počala totiž dvouměsíční lhůta pro podání ústavní stížnosti plynout ode dne nabytí právní moci zprošťujícího výroku. Ústavní soud stěžovatelku dále poučil o možnosti domáhat se odškodnění v občanskoprávním řízení vedeném proti své matce.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

V řízení před Soudem stěžovatelka zejména tvrdila, že příslušné orgány v rozporu s články 2 a 3 Úmluvy nepřijaly dostatečná a účinná preventivní opatření na ochranu jejího života a zdraví a že vyšetřování předmětných událostí nebylo účinné, když v důsledku chybné právní kvalifikace skutku unikla pachatelka spravedlnosti. S ohledem na povahu dané námítky Soud rozhodl, že ji bude posuzovat výhradně pod úhlem práva na život dle článku 2 Úmluvy.

A. OBECNÉ ZÁSADY

Soud nejprve připomenul, že stěžovatelé jsou v souladu s čl. 35 odst. 1 Úmluvy v zásadě povinni předložit námítky, které později zamýšlí uplatnit před mezinárodním soudem, k tomu povolánému vnitrostátnímu orgánu, a to při nejmenším co do jejich podstaty a v souladu s procesními pravidly stanovenými vnitrostátním právním řádem, ledaže jde o prostředky nápravy, které nejsou adekvátní nebo účinné (*Akdivar a ostatní proti Turecku*, č. 21893/93, rozsudek velkého senátu ze dne 16. září 1996, § 65–67). V právních řádech, v nichž existuje institut ústavní stížnosti, je obecně povinností stěžovatele tento prostředek nápravy využít. Jde-li o stížnosti proti České republice, Soud tak v minulosti obvykle vyžadoval, aby se stěžovatelé uchýlili k podání ústavní stížnosti (např. *Vomočil a Art 38, a. s. proti České republice*, č. 38817/04 a další, rozhodnutí ze dne 5. března 2013, § 48). Je úkolem žalované vlády, která namítá nevyčerpání vnitrostátního prostředku nápravy, aby unesla důkazní břemeno a přesvědčila Soud o tom, že daný prostředek nápravy není účinný jen teoreticky, nýbrž i v praxi, a že tedy v situaci stěžovatele skýtal přiměřené vyhlídky na úspěch. V případech tvrzeného pochybení státních orgánů, které spočívá v nepřijetí odpovídajících opatření k ochraně

životů osob, představuje za normálních okolností možnost dosažení odškodnění vhodnou a dostatečnou formu nápravy (*Branko Tomašić a ostatní proti Chorvatsku*, č. 46598/06, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 38; či *E. a ostatní proti Spojenému království*, č. 33218/96, rozsudek ze dne 26. listopadu 2002, § 110).

B. POUŽITÍ TĚCHTO ZÁSAD NA OKOLNOSTI PROJEDNÁVANÉ VĚCI

Ve vztahu k námitce porušení pozitivního závazku státu přijmout odpovídající opatření k ochraně života stěžovatelky Soud shledal, že nevyužila možnosti domáhat se odškodnění skrze žalobu v režimu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Existují-li pochybnosti o účinnosti vnitrostátního prostředku nápravy, je dle Soudu na stěžovateli, aby je odstranil tím, že daný prostředek nápravy zkusí vyčerpat (*Roseiro Bento proti Portugalsku*, č. 29288/02, rozhodnutí ze dne 30. listopadu 2004). Soud totiž nemůže spekulovat o tom, zda by podání žaloby na náhradu škody za nesprávný úřední postup, jehož se dopustil policejní orgán či OSPOD, vedlo k výsledku, který by byl z hlediska stěžovatelky příznivý, či nikoliv. Stěžovatelka alespoň nevznesla žádné pádné argumenty, proč by daný prostředek nápravy v její věci být účinný neměl, zatímco vláda na několika příkladech doložila, že za daných okolností by měl přiměřeně vyhlídky na úspěch.

Co se týče tvrzeného porušení procesní složky daného ustanovení, Soud se ztotožnil s názorem Ústavního soudu, dle něhož stěžovatelka nevyčerpala ústavní stížnost řádně, když ji nepodala ve stanovené dvouměsíční lhůtě. Ta totiž počala plynout ode dne, kdy jí byl doručen rozsudek soudu prvního stupně. Soud přihlédl k tomu, že stěžovatelka byla právně zastoupena. Jejím obhájci mělo být zřejmé, že soud prvního stupně rozhodl o totožném skutku dvěma vzájemně protichůdnými výroky. Jelikož z pozice poškozené nemohl podat proti výrokům o vině a trestu odvolání, měl bez váhání podat ústavní činnost. Pokud tak učinil až v návaznosti na usnesení odvolacího soudu a v mezidobí již uplynula lhůta pro podání ústavní stížnosti, nemohl se jeho námitkami již Ústavní soud náležitě zabývat. Ústavní stížnost tedy nebyla vyčerpána řádně, a proto musí být i tato námitka odmítnuta a stížnost jako celek prohlášena za nepřijatelnou.

Rozhodnutí ze dne 5. července 2018 ve věci č. 19782/13 – INVEST KAPA, a. s. proti České republice

Výbor první sekce Soudu odmítl jako zjevně neopodstatněnou stížnost, v níž stěžovatelka namítala porušení svého práva na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, k němuž mělo dojít v důsledku zajištění akcií pro účely trestního řízení po dobu více než třinácti let.

I. Skutkové okolnosti

V rámci trestního řízení vydal policejní orgán usnesení o zajištění zaknihovaných akcií společnosti Léčebné lázně Jáchymov v hodnotě téměř 30 milionů korun ve vlastnictví stěžovatelky. Té bylo konkrétně zakázáno předmětné akcie zcizit nebo zastavit. Důvodem bylo podezření, že akcie představují výnos z trestné činnosti kladené za vinu ovládajícím osobám. Stěžovatelka se proti zajištění akcií marně bránila u Vrchního soudu v Praze i Ústavního soudu. Později obdobnou cestou navrhla zrušení sporného zajištění s ohledem na to, že v té době trvalo již sedm let a trestní řízení se stále nacházelo ve stádiu přípravného řízení. Oba uvedené soudy však shledaly, že délka řízení byla vzhledem k mimořádné složitosti věci odůvodněná.

V mezidobí byla proti ovládajícím osobám podána obžaloba pro spáchání trestného činu podvodu. Věc však byla později státnímu zastupitelství vrácena k došetření. Do probíhajícího trestního řízení nakonec zasáhla amnestie prezidenta republiky z roku 2013. Krajskému soudu tak nezbylo, než předmětné trestní řízení zastavit. Správce konkursní podstaty se posléze společně se stěžovatelkou neúspěšně domáhali zrušení zajištění akcií před soudy na třech stupních soudní soustavy. O návrhu vrchního státního zastupitelství na zabránění předmětných akcií nebylo v době rozhodování Soudu s konečnou platností rozhodnuto.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka v řízení před Soudem tvrdila, že nepřiměřená délka trestního řízení vedla k dlouhodobému omezení jejího majetku, a tedy i k porušení jejího práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a práva na pokojné užívání majetku zaručeného v článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Soud měl za to, že námitku stěžovatelky je třeba posuzovat výlučně pod zorným úhlem druhého z těchto ustanovení. V tomto ohledu Soud nejdříve připomněl, že se touto námitku již zabýval ve skutkově obdobné věci *Forminster Enterprises Limited proti České republice* (č. 38238/04, rozsudek ze dne 9. října 2008, § 63), v níž shledal, že zajištění akcií pro účely trestního řízení nelze považovat za zbavení majetku, nýbrž za úpravu jeho užívání. Proto je třeba věc stěžovatelky posuzovat ve světle požadavků plynoucích z druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Pokud jde o zákonnost zásahu, sporné zajištění akcií výslovně umožňovalo ustanovení § 79a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, v tehdy platném znění. Stěžovatelka tak mohla předvídat eventualitu, že její akcie budou v souvislosti s probíhajícím trestním řízením zajištěny a odňaty. Zároveň měla přiměřenou možnost zajištění akcií účinně napadnout, což dokládá skutečnost, že se její námitkou opakovaně zabývaly soudy na několika stupních soudní soustavy. Soud proto dospěl k závěru, že namítaný zásah splňoval podmínku zákonnosti.

Zajištění akcií nadto sledovalo legitimní cíl v podobě ochrany obecného zájmu společnosti na účinném potírání závažné trestné činnosti.

K otázce přiměřenosti zásahu Soud připomněl, že při svém rozhodování musí vzít v úvahu význam sledovaného cíle na straně jedné a na straně druhé břemeno uvalené na stěžovatelku v důsledku zajištění jejího majetku, včetně povahy zásahu, jejího chování a postupu státních orgánů. Soud vyzdvihl, že stěžovatelka neprokázala, jak byla její podnikatelská činnost sporným opatřením nepříznivě dotčena. Dle obsahu rozhodnutí o zajištění akcií totiž nebyla stěžovatelka jakkoli omezena v užívání ostatních práv, která jsou s vlastnictvím těchto cenných papírů spojena, jako je právo hlasovat na valné hromadě nebo právo na výplatu dividend. K zajištění akcií dále došlo v souvislosti s vyšetřováním rozsáhlé a složité hospodářské trestné činnosti, jíž měla být způsobena škoda v řádu desítek milionů eur, kterou mělo utrpět přibližně deset tisíc osob. Orgány činné v trestním řízení přitom nebyly v žádném stádiu řízení nečinné, čímž by zásadním způsobem přispěly k jeho celkové délce. Stěžovatelka měla také vůči zásahu k dispozici účinné procesní prostředky ochrany, což dokládá nejlépe skutečnost, že zákonnost a přiměřenost zmíněného opatření byly pečlivě přezkoumány soudy na několika stupních soudní soustavy. Právě v tom Soud spatřoval podstatný rozdíl oproti skutkovým okolnostem v jiných věcech, kde shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (srov. zejména *Ünspeđ Paket Servisi SaN. Ve TIC. A. Ş. proti Bulharsku*, č. 3503/08, rozsudek ze dne 13. října 2015, § 47; *Denisova a Moiseyeva proti Rusku*, č. 16903/03, rozsudek ze dne 1. dubna 2010, § 64, kde stěžovatelé neměly přístup k účinnému prostředku nápravy; nebo *Rummi proti Estonsku*, č. 63362/09, rozsudek ze dne 15. ledna 2015, § 108, kde Soud kritizoval absenci důvodů pro zajištění).

Na závěr Soud uvedl, že i když počáteční podezření z trestné činnosti obecně nemůže odůvodnit časově neomezený zásah do vlastnického práva stěžovatelky (*Benet Czech, spol. s.r.o. proti České republice*, č. 31555/05, rozsudek ze dne 21. října 2010, § 42), nízká intenzita zásahu, mimořádná složitost daného vyšetřování a důkladný přezkum zákonnosti a přiměřenosti napadeného opatření, jakož i důležitost sledovaného zájmu ho vedou k závěru, že se českým orgánům v projednávané věci podařilo nastolit spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem společnosti a stěžovatelčím právem na ochranu majetku, jelikož na ni nebylo uvaleno zjevně nepřiměřené břemeno. Stížnost proto odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

PŘÍLOHA Č. 3: ANOTACE ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

V této příloze je obsažena anotace rozhodnutí EVSP, na které odkazuje zpráva II, a sice:

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci č. 117/2015 – *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*

EVSP jedenácti hlasy proti dvěma rozhodl, že podmíněním právního uznání genderové identity podstoupením sterilizace Česká republika porušuje čl. 11 odst. 1 Charty, který zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo na přístup ke zdravotní péči.

I. Námitky stěžovatelských organizací na porušení Charty

Stěžovatelské organizace Transgender Europe a ILGA-Europe namítaly, že platná právní úprava vyžadující, aby osoba, která chce dosáhnout právního uznání změny svého pohlaví, podstoupila sterilizaci, má za následek, že jsou trans osoby nuceny volit mezi právem na uznání genderové identity a právem na ochranu tělesné integrity. Sterilizace dle stěžovatelských organizací představuje závažný lékařský zákrok, který má nevratné důsledky pro reprodukční zdraví, vnímání sebe sama a duševní pohodu člověka. Povinnost této volby znamená, že souhlas, který trans osoba vysloví s provedením sterilizace, není možné považovat za svobodný. Pokud se trans osoba rozhodne zákrok nepodstoupit, a právní uznání změny pohlaví je jí proto odepřeno, nesoulad mezi jejími viditelnými genderovými projevy a označením pohlaví v dokladech pro ni může představovat řadu obtíží v každodenním životě. Stěžovatelské organizace tak v této právní úpravě spatřují porušení článku 11 Charty.

Požadavek na sterilizaci pro právní uznání změny pohlaví dle jejich názoru rovněž představuje porušení zákazu diskriminace, který je formulován v Preambuli Charty. Osoby s poruchou genderové identity jsou diskriminovány oproti osobám, jejichž genderová identita odpovídá jejich vrozenému pohlaví a které sterilizaci podstupovat nemusí.

Stěžovatelské organizace odkázaly na řadu mezinárodních dokumentů, ze kterých vyplývá, že podmínka sterilizace pro právní uznání změny pohlaví představuje porušení práva na zdraví.

II. Odůvodnění rozhodnutí EVSP

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 CHARTY

EVSP úvodem uvedl, že čl. 11 odst. 1 Charty zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo na přístup ke zdravotní péči. Dodal, že zdravím ve smyslu článku 11 se rozumí nejen nepřítomnost nemoci, ale i stav plné tělesné, duševní a sociální pohody.

EVSP dále připomněl význam lidské důstojnosti, která je podle Charty i podle Úmluvy základní hodnotou a skutečným jádrem pozitivního práva lidských práv v Evropě. Zdravotní péče je předpokladem zachování lidské důstojnosti [*Mezinárodní federace lidských práv (FIDH) proti Francii*, č. 14/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. září 2004, § 31]. EVSP dále připomněl, že článek 11 Charty doplňuje a je úzce provázán s články 2, 3 a 8 Úmluvy, které zaručují po řadě právo na život, ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením a právo na respektování soukromého života (mj. Závěry 2005, výkladové stanovisko k článku 11). Součástí práva na ochranu zdraví ve

smyslu článku 11 je tedy i právo na respektování tělesné a duševní integrity. EVSP dodal, že práva a svobody zakotvené v Chartě je třeba vykládat s ohledem na aktuální situaci a ve světle příslušných mezinárodních dokumentů [*Evropská federace národních organizací pracujících s lidmi bez domova (FEANTSA) proti Francii*, č. 39/2006, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 5. prosince 2007, § 64].

EVSP shledal, že vnitrostátní právní úprava skutečně stanoví, aby osoby, které usilují o uznání genderové identity, podstoupily sterilizaci. Konstatoval, že ačkoli řada trans osob má zájem tento zákrok podstoupit, existují i osoby, které jej podstoupit nechtějí nebo ze zdravotních důvodů nemohou. Tyto skupiny osob tak nemají možnost dosáhnout uznání své genderové identity a změny údajů v příslušných dokladech. Některé trans osoby tedy mohou být za účelem uznání své genderové identity nuceny sterilizaci podstoupit.

EVSP dále podotkl, že na poli článku 11 Charty má stát nejen pozitivní závazek zajistit nejvyšší možný standard zdravotní péče, ale rovněž závazek zdržet se zásahů do práva na zdraví. Konstatoval, že operativní změna pohlaví vyžadovaná v České republice je léčebným postupem, který není k ochraně zdraví nezbytný. Nutit proto jednotlivce tento závažný zákrok podstoupit je v rozporu se závazkem státu zdržet se zásahů do práva na zdraví.

Dále se EVSP věnoval otázce svobodného a informovaného souhlasu s tímto zákrokem a konstatoval, že jakýkoli lékařský zákrok bez takového souhlasu je z hlediska článku 11 Charty nutně problematický. Odkázal na zásady vyplývající z Úmluvy o lidských právech a biomedicíně a připomněl, že žádný lékařský zákrok provedený bez svobodného a informovaného souhlasu nemůže být kromě přesně vymezených výjimek slučitelný s právem na tělesnou integritu a právem na ochranu zdraví.

EVSP dále připomněl aktuální relevantní judikaturu Soudu k otázkám změny pohlaví, zejména věc *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* (č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek ze dne 6. dubna 2017). Připomněl, že dle Soudu podmínění plného výkonu práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy podstoupením sterilizace, kterou osoba podstoupit nechce, má za následek, že plný výkon práva na respektování soukromého života je podmiňován povinností vzdát se plného výkonu práva na respektování tělesné integrity. Dále uvedl, že z judikatury vyplývá, že souhlas s léčebným výkonem nelze považovat za skutečně svobodný, pokud by v případě nesouhlasu dotčená osoba pozbyla plného výkonu svého práva na genderovou identitu a osobní rozvoj (*Van Kück proti Německu*, č. 35968/97, rozsudek ze dne 12. června 2003, § 75).

EVSP připomněl též relevantní stanoviska dalších regionálních i mezinárodních lidskoprávních orgánů, zejména komisaře Rady Evropy pro lidská práva, Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva (zejména Obecný komentář č. 22, § 34) a zvláštního zpravodaje OSN pro případy mučení a Meziamerického soudu pro lidská práva, jež obsahují stejné právní závěry jako uvedená judikatura Soudu.

EVSP proto s ohledem na výše uvedené shledal, že souhlas daný k zákroku, jenž je podmínkou pro uznání genderové identity, je nutně považovat za vadný. Požadavek na podstoupení sterilizace je tak v rozporu s pojmem lidské důstojnosti a nelze jej považovat za slučitelný s čl. 11 odst. 1 Charty. Situace v České republice proto představuje porušení čl. 11 odst. 1 Charty.

Námitkou stěžovatelských organizací směřující ve světle Preambule Charty na porušení zákazu diskriminace na základě genderové identity se EVSP rozhodl nezabývat, což ve svém odděleném stanovisku kritizovala jedna z členek EVSP.

PŘÍLOHA Č. 4:

METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

Při zpracování údajů o stížnostech oznámených vládě do jednotlivých kategorií v grafu uvedeném v úvodu zprávy týkající se stavu vyřizování stížností podaných k Soudu a oznámených vládě České republiky byla použita následující metodika.

Počítá se každá registrovaná stížnost zasláná vládě České republiky zvlášť, ať už Soud žádal o stanovisko k její přijatelnosti a odůvodněnosti (což byl případ více než 99 % stížností), či nikoliv (tedy i tam, kde Soud pouze vydal předběžné opatření), bez ohledu na to, zda byla kauza určitého stěžovatele postupně registrována v několika stížnostech. U stížností také není brán zřetel na počet stěžovatelů, kteří je podali.

Všechny stížnosti, ve kterých Soud vydal odsuzující rozsudek, se v tomto přehledu objevují pouze v kategorii ‚Zjištěno alespoň jedno porušení Úmluvy‘. Je však možné, že odsuzující rozsudek ve věci samé nebyl definitivní tečkou za případem, protože Soud odročil otázku spravedlivého zadostiučinění. Takové stížnosti pak nejsou (znovu) započítány ani v kategorii ‚Smírná urovnání‘, pakliže byla věc po odsuzujícím rozsudku dořešena tímto způsobem, ani v kategorii ‚Stížnosti bez konečného rozhodnutí‘. Pokud takové stížnosti v těchto kategoriích existují, je znaménkem ‚+‘ případně naznačeno, že tomu tak je.

Kategorie ‚Stížnosti, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy‘ zahrnuje:

- jak rozsudky o neporušení (senátní rozsudek o neporušení ve věci *D. H. a ostatní* tu ovšem není započítán, jelikož byl následně překonán rozsudkem velkého senátu, jehož závěrem bylo konstatování porušení Úmluvy),
- tak konečná rozhodnutí o nepřijatelnosti stížností.

Počet stížností neodpovídá počtu rozhodnutí nebo rozsudků o nich vydaných, protože jednotlivé rozsudky nebo rozhodnutí mohou řešit současně více stížností a není navíc rozlišováno, zda v rozsudku, který řeší více stížností, byly některé prohlášeny za nepřijatelné nebo neodůvodněné, zatímco u jiných Soud konstatoval porušení Úmluvy. Někdy je registrace do více stížností spíše dílem náhody, jindy se jedná o zcela samotné problematiky vztahující se k jednomu stěžovateli.

Je také třeba zohlednit skutečnost, že některé stížnostní námitky mohou být v rozsudku o porušení shledány za odůvodněné, zatímco jiné nikoli (a mohou být zamítnuty nebo odmítnuty). Ani tyto podrobnosti nejsou v grafu zachyceny.

Kategorie ‚Uznání porušení‘ zahrnuje případy, kdy řízení skončilo jednostranným prohlášením vlády.

Z hlediska dne, kdy bylo o stížnosti rozhodnuto, se bere v potaz den zveřejnění, nikoli přijetí rozhodnutí. Soud v tomto ohledu v současné době odlišuje rozsudky, u nichž je datum zveřejnění uvedeno na titulní stránce, ač je z dalšího textu zřejmé, kdy se konala závěrečná porada, a rozhodnutí, která jsou v jeho databázi stále formálně datována dnem přijetí, ač jsou, podobně jako rozsudky, zveřejňována zhruba s odstupem tří týdnů od jejich přijetí.

PŘÍLOHA Č. 5: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

V roce 2018 v kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, která je součástí Ministerstva spravedlnosti (viz ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb.) a jejíž postavení a činnost se dále řídí zejména zákonem č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, schváleným usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, působili:

JUDr. Vít Alexander Schorm	vládní zmocněnec a ředitel odboru kancelář vládního zmocněnce	
Mgr. Petr Konůpka	zástupce vládního zmocněnce a vedoucí oddělení řízení před Soudem, vrchní ministerský rada	
Mgr. Vladimír Pysk, LL.M.	vedoucí oddělení řízení před smluvními orgány OSN, vrchní ministerský rada	
Mgr. Monika Hanych	vrchní ministerský rada	od 18. června 2018
Ing. Bc. Ota Hlinomaz, LL.M.	vrchní ministerský rada	do 19. ledna 2018
Mgr. Eliška Hronová	vrchní ministerský rada	
Mgr. Viktor Kunderák, E.MA	vrchní ministerský rada	do 31. ledna 2018
Mgr. Eva Petrová	vrchní ministerský rada	
Kateřina Radová	vrchní ministerský rada	od 1. srpna 2018
Mgr. Monika Šamová	vrchní ministerský rada	od 16. dubna 2018
Mgr. Diana Šmídová	vrchní ministerský rada	do 20. listopadu 2018
Mgr. Liubou Asenova	asistentka	

Kancelář vládního zmocněnce sídlí na adrese Na Děkanec 3, Praha 2. Lze ji kontaktovat:

- telefonicky na čísle 221 997 437,
- telefaxem na čísle 221 997 445 a
- elektronickou poštou na adrese kvz@msp.justice.cz.

OBSAH

PŘEHLED ZPRÁVY	1
I. STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA.....	5
ÚVOD	5
1. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	7
1.1. <i>Rozhodnutí Soudu o stížnostech proti České republice.....</i>	<i>7</i>
1.1.1. Odsuzující rozsudky	7
1.1.1.1. Rozsudky ve věci samé	7
1.1.1.2. Rozsudky ke spravedlivému zadostiučinění	7
1.1.2. Rozsudky o neporušení Úmluvy a rozhodnutí o nepřijatelnosti	8
1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy	8
1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností	8
1.1.3. Stížnosti, o nichž bylo řízení zastaveno.....	8
1.1.3.1. Smírně urovnané případy	9
1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády	9
1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět.....	9
1.2. <i>Nově oznámené stížnosti a další aktivity v řízení před Soudem</i>	<i>9</i>
1.2.1. Nově oznámené stížnosti	9
1.2.2. Další aktivity v řízení před Soudem.....	10
1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice	10
1.2.2.2. Realizace předběžných opatření	10
1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem	10
1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím	11
1.3. <i>Dříve oznámené a dosud nerozhodnuté stížnosti.....</i>	<i>11</i>
2. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	13
2.1. <i>Věci, v nichž byl dohled nad výkonem uzavřen.....</i>	<i>13</i>
2.2. <i>Individuální opatření k nápravě.....</i>	<i>15</i>
2.2.1. Obnova řízení u Ústavního soudu	15
2.2.2. Analýza potřeby a možnosti dalších individuálních opatření	15
2.3. <i>Obecná opatření k nápravě</i>	<i>16</i>
2.3.1. Případy s trvajícím potřebou přijetí obecných opatření	16
2.3.1.1. Rozsudky vyžadující přijetí obecných opatření.....	16
2.3.1.2. Rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření.....	17
2.3.2. Případy bez trvajícím potřebou přijetí obecných opatření.....	18
DOSLOV	20
Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy	20
Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy	22
II. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA.....	23
1. <i>Úvod.....</i>	<i>23</i>
2. <i>Evropská sociální charta a Evropský výbor pro sociální práva</i>	<i>23</i>
3. <i>Stav projednávání kolektivních stížností proti České republice</i>	<i>24</i>
3.1. Nově oznámené stížnosti	24
3.2. Kolektivní stížnosti, které byly v roce 2018 rozhodnuty	24
3.3. Kolektivní stížnosti, o nichž řízení stále probíhá	25
3.4. Implementace rozhodnutí přijatých před rokem 2018.....	26
4. <i>Doslov</i>	<i>27</i>
III. OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN	28
1. <i>Úvod.....</i>	<i>28</i>
2. <i>Smluvní orgány OSN</i>	<i>28</i>
3. <i>Stav projednávání oznámení podaných proti České republice</i>	<i>29</i>
3.1. Výbor OSN pro lidská práva (HRC)	29

3.2.	Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW)	29
3.3.	Výbor OSN pro nucená zmizení (CED).....	30
4.	<i>Ratifikace opčního protokolu k úmluvě o právech osob se zdravotním postižením</i>	30
5.	<i>Doslov</i>	31
5.1.	Bezprostředně identifikované problematické procesní aspekty	31
5.2.	Reforma systému	32
IV.	DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	33
1.	<i>Zasedání Kolegia expertů</i>	33
2.	<i>Zpravodaj Kanceláře vládního zmocněnce</i>	33
3.	<i>Rozšíření Databáze vybraných rozhodnutí Soudu</i>	34
4.	<i>Šíření povědomí o judikatuře Soudu skrze přednášky a školení</i>	35
5.	<i>Působení pracovníků kanceláře v pracovních skupinách</i>	35
6.	<i>Analýzy, vyjádření a připomínky k legislativním návrhům</i>	36
7.	<i>Příprava projektu ke zvyšování povědomí o mezinárodních lidskoprávních závazcích</i>	38
	PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ SOUDU	39
	Rozsudek ze dne 11. ledna 2018 ve věci <i>Colloredo Mansfeldová proti České republice</i>	39
	Rozsudek ze dne 8. února 2018 ve věci <i>Žirovnický proti České republice</i>	40
	Rozsudek ze dne 7. června 2018 ve věci <i>Novotný proti České republice</i>	42
	Rozsudek ze dne 4. října 2018 ve věcech <i>Kuklík a ostatní proti České republice</i>	44
	PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ SOUDU	47
	Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci <i>Polcarová proti České republice</i>	47
	Rozhodnutí ze dne 5. července 2018 ve věci <i>INVEST KAPA, a. s. proti České republice</i>	49
	PŘÍLOHA Č. 3: ANOTACE ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA	51
	Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci <i>Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice</i>	51
	PŘÍLOHA Č. 4: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ	53
	PŘÍLOHA Č. 5: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	54
	OBSAH	55

Poznámka: Zpráva byla zařazena na program schůze vlády dne 10. června 2019 do části pro informaci členů vlády (bod 4). Oproti verzi předložené vládě byly opraveny mezitím zjištěné písařské chyby.